

Möjliga effekter av tjänstedirektivet

Kommerskollegium är den myndighet i Sverige som ansvarar för frågor som rör utrikeshandel och handelspolitik. Vår främsta uppgift är att främja frihandel och klara spelregler för den internationella handeln. Vi arbetar också för en effektiv inre marknad och ett öppet, starkt multilateralt handelssystem med fortsatta handelspolitiska liberaliseringar. I vårt uppdrag strävar vi efter goda handelsmöjligheter på tre nivåer: på EU:s inre marknad, mellan EU och omvärlden samt globalt, framförallt inom ramen för världshandelsorganisationen WTO.

Som expertmyndighet förser vi regeringen med besluts- och förhandlingsunderlag inom handelsområdet. Det handlar såväl om löpande underlag för aktuella handelsförhandlingar som långsiktiga strukturella analyser. Våra utredningar och rapporter syftar till att öka kunskapen om handelns betydelse för samhällsekonomin och för en global hållbar utveckling.

Kommerskollegium har också verksamhet som riktar sig mot företag. Exempelvis finns på kollegiet SOLVIT-center som hjälper företag och privatpersoner som stöter på handelshinder på EU:s inre marknad. Kansliet för Sveriges råd för handelsprocedurer, SWEPRO, finns också under vårt paraply.

I vår roll som handelsmyndighet ingår dessutom att ge stöd till utvecklingsländer genom handelsrelaterat utvecklingssamarbete. På kollegiet finns också kontaktpunkten Open Trade Gate Sweden som bistår exportörer från utvecklingsländerna i deras handel med Sverige och EU.

www.kommers.se

Kommerskollegium, juni 2012
ISBN: 978-91-86575-48-9

Sammanfattning

Tjänsthandeln i Europa är inte lika fri som varuhandeln, vilket till stor del beror på att de regleringar, gällande bland annat säkerhet och kvalitet, som de flesta tjänsteverksamheter omfattas av beslutas på det nationella planet. Detta gör tjänstemarknaderna fragmenterade och betyder att tjänsthandeln har en outnyttjad potential. Tjänstedirektivet, som är i kraft sedan december 2009, är ett ambitiöst försök att undanröja hinder för tjänsthandeln. Direktivet avser att minimera byråkratiska regler för tjänsteföretagare och i vissa fall, särskilt om de är diskriminerande baserat på ursprungsland, förbjuda regleringarna helt. Direktivet underlättar också för myndigheter att samarbeta för att snabbare lösa hanteringen av de regleringar som får finnas kvar.

Tjänstedirektivet reglerar tjänsthandeln på olika sätt, beroende på hur tjänsten säljs från ett land till ett annat. Tillfällig tjänsteutövning är traditionell gränsöverskridande handel samt de situationer där antingen tjänsteföretagen eller kunden reser till den andres land. Etableringar avser tjänster som säljs genom att tjänsteföretaget etablerar sig i landet där tjänsterna ska säljas. Ungefär lika många tjänster säljs via etableringar, exempelvis dotterbolag och filialer, som via gränsöverskridande handel.

Det går ännu inte att säga något om vilka effekter tjänstedirektivet har haft. För etableringar finns ingen data alls för 2010 ännu och de data som finns för tillfällig tjänsteutövning visar ingen tydlig effekt. Detta är inte förvånande, direktivet är nytt och inte till fullo genomfört i medlemsländerna och dessutom tar det tid för företag att anpassa sig.

För att få en uppfattning av vilka effekter direktivet har fått, och framför allt kan tänkas komma att få på sikt, har vi använt data om tidigare avregleringar inom områden som ska avregleras enligt tjänstedirektivet. Det vi studerar är effekten av den "hårda delen" av direktivet, det vill säga den del som avser att ta bort eller minimera restriktiva regleringar. Vi använder OECD-data om tre typer av regleringar, som begränsar näringsfriheten, för fyra olika yrkeskategorier inom tjänstesektorn. Med ekonometriska metoder har vi studerat sambandet mellan ländernas regleringar och deras handel och etableringar. Frågan vi ställt är: om vi bortser från andra faktorer som påverkar ekonomisk aktivitet, vilken effekt har just dessa regleringar haft för handeln med just de studerade tjänsterna? Eller omvänt, vilken effekt skulle avregleringar kunna få? Det vi får är en numerär uppskattning, inte en exakt definitiv effekt av regleringen.

Resultaten, som har hög statistisk trovärdighet, visar att både gränsöverskridande tjänsteförsäljning och tjänsteförsäljning genom utländsk etablering är starkt beroende av de regleringar vi studerat. Dessa är att företag (1) måste anta viss juridisk form, (2) inte får samarbeta med andra yrkesgrupper fritt och (3) inte fritt får sätta sina priser och avgifter. Handeln påverkas negativt av dessa regler för samtliga tjänster vi studerat: (1) byggtjänster, (2) juridiska tjänster, (3) redovisningstjänster och (4) tekniska tjänster.

Ett medel för de 23 studerade länderna visar att de på OECD:s regleringsskala från 0 till 6 ligger på 1,0. Med andra ord är graden av reglering överlag redan generellt ganska låg. En total avreglering av de tre studerade regleringarna (medlet sänktes till noll) skulle därför kunna förväntas ge ganska liten effekt. Vår uppskattning är dock att det skulle öka den gränsöverskridande tjänsthandeln med 36 procent och försäljningen via etableringar med hela 78 procent inom de undersökta tjänstekategorierna. För Tyskland och Italien, som har relativt höga regleringar, skulle effekten kunna bli betydligt större. Överlag är effekten större för etableringars tjänsteförsäljning än för gränsöverskridande tjänsthandel.

Med tanke på tjänstifieringen, att industrin såväl använder som själva säljer en mängd tjänster, finns anledning att tro att även industriföretagen påverkas av direktivet. Specifik data från Sverige visar också att så är fallet.

Det är dock inte realistiskt att anta att regleringsnivån skulle sjunka till noll för de studerade regleringarna. En del av dem kommer finnas kvar även i framtiden. Baserat på vår kunskap om hur

direktivet hittills genomförts i medlemsländerna och, grovt uppskattat, vilka regleringar som kan förväntas finnas kvar i framtiden har vi försökt uppskatta effekterna av direktivet på sikt i två nivåer. Nivå 1 är en uppskattning av hur tjänstedirektivet kan ha påverkat regleringsnivån idag och nivå 2 innebär en uppskattning av hur mycket tjänstedirektivet skulle kunna påverka regleringsnivån potentiellt. Om regleringen minskar enligt nivå 1 skulle den gränsöverskridande tjänsteförsäljningen inom de studerade tjänsterna öka med 8-16 procent och enligt nivå 2 med 21-28 procent. Tjänsteförsäljning genom utländsk etablering inom de avsedda tjänsterna skulle öka med 19-37 procent enligt nivå 1 och med 47-61 procent enligt nivå 2. Läger man samman den gränsöverskridande försäljningen och produktionen av utlandsägda företag, blir uppskattningen att försäljningen skulle öka med 17-33 procent enligt nivå 1 och 42-55 procent enligt nivå 2. Det är en stark effekt, med tanke på att vi bara studerat tre specifika regleringar.

Vi kan inte utifrån detta dra några slutsatser för andra sektorer än de vi studerat. Endast en fjärdedel av den tjänsteverksamhet som omfattas av direktivet ingår i studien. Om den övriga verksamheten är hårdare reglerad än den verksamhet vi studerat finns det anledning att tro att avreglering där kommer ge större effekt än de studerade sektorernas effekt. Men om övriga sektorer är mindre hårt reglerade bör effekten å andra sidan bli den motsatta.

Det är viktigt att komma ihåg att tjänstedirektivet har fler delar än dessa tre regler. Den så kallade svarta listan med förbjudna krav innehåller fler regler än de vi kunnat räkna på. Borttagande av ytterligare regleringar kan antas ha ytterligare positiv effekt för handeln. Dessutom finns det de ”mjuka delarna” av direktivet, bättre kommunikation mellan myndigheter via IMI bland annat och snabbare hantering av tillståndsansökningar som också får en positiv effekt som ska läggas ovanpå effekten av de tre specifika avregleringar vi studerat.

Rapporten är skriven av Tomas Hagberg och Henrik Isakson. Ulrika Båth Bertram, Håkan Nordström, Magnus Rentzhog, Philip Levin, Olle Grünwald och Petter Stålenheim har bidragit med kommentarer.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
1.1 Tjänstehandels natur och omfattning	4
1.2 Hinder för tjänsthandeln.....	5
1.3 Tjänstedirektivet	5
1.4 Vår studie	5
2. Tjänstedirektivets effekt hittills	7
3. Handelseffekter av regler för företag	9
3.1 Tidigare studier	9
3.2 Vi använder statistik om regler	9
3.3 Vi kopplar reglerna till tjänsthandeln och etableringarna	12
3.4 Våra resultat	14
3.5 Även industriföretag påverkas av regler för tjänster.....	17
4. Känslighetsanalys med avseende på tjänstedirektivet	18
4.1 Historisk tillbakablick	18
4.2 Tjänstedirektivets påverkan på reglerna	18
4.3 Känslighetsanalys	19
4.4 Andra effekter av tjänstedirektivet.....	20
5. Källor	22
5.1 Datakällor.....	23
6. Appendix	24
6.1 Konstruktion av regleringsvariabel	24
6.2 Modell 1. Gränsöverskridande tjänsteförsäljning	26
6.3 Modell 2. Tjänsteförsäljning genom utländsk etablering	29
6.4 Modell 3. Svenska företags gränsöverskridande tjänsteförsäljning.....	32

1. Introduktion

1.1 Tjänstehandels natur och omfattning

Större delen av Sveriges och EU:s ekonomi består av tjänster. Företag och arbetstagare jobbar huvudsakligen med att producera tjänster och en stor och växande del av vår konsumtion består av tjänster. Tekniska framsteg, som gör varuproduktionen billigare och mindre arbetskraftskrävande (eller outsourcad), pekar mot en utveckling med en ännu större andel tjänster i produktionen. Förutsatt att välståndet fortsätter stiga i Europa kommer även en allt större del av konsumtionen, i ”materiellt mättade samhällen”, bestå av tjänster. Utvecklingen mot en ännu starkare betoning av tjänster i alla delar av ekonomin kommer säkerligen fortsätta.

Men trots att tjänsteproduktionen är mycket större än varuproduktionen är ändå tjänstehandeln mindre än varuhandeln. Tjänstesektorn står för 70-80 procent av EU:s samlade produktion och av företagen i EU är omkring 85 procent tjänsteföretag och sysselsätter över tre fjärdedelar av alla anställda. Trots detta var 2010 endast 21 procent av handeln mellan EU-länderna med tjänster. Det skiljer sig från land till land, för Sverige var 27 procent av den gränsöverskridande handeln 2010 tjänstehandel, men tjänster förefaller ändå ”underhandlade”. Delvis kan detta förklaras av att det inte går att handla med de tjänster som tillhör den offentliga sektorns kärnfunktioner, såsom offentlig administration, försvar och polis. Men även om bara den privata tjänstesektorn studeras återstår ett stort gap.

Ofta förklaras detta gap med att många tjänster är svåra eller till och med omöjliga att handla med eftersom många tjänster kräver att tjänsteleverantören och mottagaren befinner sig på samma plats. Exempelvis kan inte en hårklippning exporteras. Möjligheten att etablera sig i ett annat land, sätta upp ett dotterbolag eller en filial, istället för att bedriva traditionell handel, gör dock i princip att alla slags privata tjänster kan säljas internationellt. Av naturliga skäl sker också mycket av försäljningen via denna kanal, exempelvis internationella restaurang- och butikskedjor. I EU:s terminologi skiljs mellan *tillfällig tjänsteutövning* (export och import) där tjänsten, tjänsteutövaren eller tjänsteköparen förflyttar sig över gränsen å ena sidan och *etableringar* å den andra. Etableringar kräver ingen handel i vanlig bemärkelse, gränsen passeras inte, utan det etablerade bolaget blir en delvis del av värdlandets ekonomi. Det som är gemensamt mellan tillfällig tjänsteutövning och försäljning genom etableringar är att företag från olika länder säljer tjänster till varandra.

Siffror gällande tjänstehandel är på flera sätt ganska opålitliga och etableringar är inte med i den ordinarie tjänstehandelsstatistiken. Det är ett problem då försäljningen av tjänster via etableringar förefaller vara i samma storleksordning som den gränsöverskridande tjänstehandeln. Om man istället för att bara studera gränsöverskridande tjänstehandeln tittar på *hela* den internationella tjänsteförsäljningen, och räknar med den som sker via etableringar, så framstår inte längre tjänstehandeln lika underutvecklad. Dessutom blir tjänstehandeln större om man räknar med förädlingsvärdet som tjänsterna utgör i det som traditionellt klassificeras som varuhandel (Kommerskollegium 2010a). Det faktiska värdet av svenska företags försäljning av tjänster utomlands år 2005 motsvarade minst 40 procent av Sveriges export, kanske betydligt mer, och inte bara de 29 procent som officiell statistik visade det året¹.

Trots detta återstår ett stort gap mellan andelen tjänster i ekonomin och andelen tjänster i internationella kommersen. Om det då inte beror på vare sig att tjänster inte kan handlas eller att statistiken är missvisande så måste det bero på andra faktorer. En sådan faktor är handelshinder, vilket är ämnet för denna studie.

¹ Kommerskollegium (2010a) ”Made in Sweden”

1.2 Hinder för tjänstehandeln

Vilka hinder för handel med tjänster och etableringar finns det? Hindren har olika karaktär beroende på det sätt tjänsten levereras och deras omfattning skiljer sig mycket mellan olika sektorer och länder inom EU. Kommerskollegium (2010b) undersökte vilka hinder svenska företag mötte på den inre marknaden. Problemen var inte oväntat större för tjänste- än industriföretag. Hela 37 procent av de intervjuade tjänsteföretagen upplevde att de inte hade samma möjligheter att sälja tjänster i andra EU-länder som inhemska företag. Tittar man närmare på vilka enskilda sektorer² som har störst problem ser man att byggsektorn är den sektor där flest företag upplever att de inte har samma möjligheter som inhemska företag, endast 50 procent av byggföretagen upplever det så. Det kan bero på att frånvaron av harmoniserad lagstiftning påverkar denna sektor extra hårt.

Generellt sett är varusektorerna mycket mer harmoniserade än tjänstesektorerna. Bara ett fåtal tjänstesektorer, bland annat telekom och transporter, är fullt harmoniserade. Bristen på harmonisering innebär att olika regler gäller i olika länder, vilket rimligen är förknippat med fler handelshinder för tjänstehandeln jämfört med varuhandeln. Det förklarar också varför det största problemet tjänsteföretagen pekat på i undersökningen var anpassning till andra länders regelverk. De flesta regelverk som omger tjänsteföretag återfinns på det nationella planet. Även om det finns en princip om ömsesidigt erkännande för tjänster precis som för varor fungerar den inte på samma effektiva sätt. Det beror på att tjänsteföretag ofta behöver ansöka om tillstånd för att bedriva sin verksamhet. Tillstånden ska säkra att företagen bland annat lever upp till olika säkerhets- och kvalitetskrav. Processen att ansöka om och få dessa tillstånd blir ofta en de facto barriär för att komma in på en viss marknad och denna barriär är extra svår att forcera för utländska företag som inte känner till det andra landets regler och administrativa rutiner. För att minska dessa barriärer och därigenom underlätta för handeln har tjänstedirektivet utarbetats.

1.3 Tjänstedirektivet

Direktivet gäller för de flesta icke-harmoniserade sektorer och, för de flesta av dessa sektorer, både för tillfällig tjänsteutövning och etablering. Det har två huvudsyften. Det första är att minska byråkratin vid tillståndsförfarandena dels genom att ta bort vissa regler som anses oacceptabelt restriktiva och dels genom att snabba på de administrativa processerna för de regler som kan finnas kvar. Dessa förändringar gynnar såväl utländska som inhemska tjänsteföretag, som alla tjänar på färre och snabbare byråkratiska processer. Det andra syftet är att se till att det inte finns någon nationell diskriminering gentemot företag från andra EU-länder, det vill säga reglerna ska appliceras lika för alla företag på inre marknaden.

Direktivet började gälla i alla medlemsländer 28 december 2009. Det betyder dock inte att alla EU:s medlemsländer verkligen hade införlivat direktivet i sin helhet vid den tidpunkten och även för de som hade införlivat direktivet korrekt så tar det tid att få myndigheter att börja tillämpa det korrekt i alla sammanhang. Det kommer att ta tid och är en stegvis process att få effekt av direktivet. Inom EU genomfördes 2010 en ömsesidig utvärdering av medlemsstaternas genomförande av tjänstedirektivet där medlemsländerna granskade varandras genomförande.

1.4 Vår studie

Direktivet är ett av EU:s största lagstiftningspaket någonsin. Det påverkar stora delar av ekonomin, på sina håll dessutom på ett ganska omfattande sätt. Det har enligt tidigare studier³ potential att öka tjänstehandeln markant. Därför är det intressant att studera mer i detalj vilka effekter det kan tänkas få. Detta är dock mycket svårt, då direktivet är nytt och ännu inte till fullo genomfört och data är mycket begränsad. Vi kan därför inte få fram några övergripande uppskattningar på vilken effekt

² Detta är dock en mycket grov indelning med endast fyra sektorer.

³ Se exempelvis Bruijn, Kox och Lejour (2006) och Copenhagen Economics (2005)

direktivet fått eller kan få framöver. Vi kan däremot för vissa regleringar av vissa sektorer få fram ekonomiska samband som man sen kan sätta i ett större sammanhang.

Vi använder OECD-data om regleringar för fyra olika yrkeskategorier inom tjänstesektorn och studerar sambandet mellan ländernas regleringar och deras gränsöverskridande handel och tjänstförsäljning via etableringar. Vi visar uppskattningar av vilken effekt avregleringar skulle kunna få och använder detta till en känslighetsanalys av våra resultat för att se hur handeln skulle kunna påverkas av tjänstedirektivet.

Rapporten är uppbyggd på följande sätt. I kapitel 2 analyseras de effekter man hittills kan se av direktivet. I kapitel 3, som är huvudkapitlet, förklaras metoden och resultaten presenteras för olika länder avseende regleringarnas uppskattade effekt på handeln och etableringarna. Slutligen, i kapitel 4, försöker vi utifrån resultaten i kapitel 3, dra slutsatser för tjänstedirektivets effekt och diskutera dessa.

2. Tjänstedirektivets effekt hittills

I detta avsnitt undersöker vi om man kan se någon effekt av tjänstedirektivet på gränsöverskridande tjänsteutövning redan 2010. Vi har använt data för gränsöverskridande tjänsteförsäljning 2004-2010. Vår slutsats är att vi ännu inte kan se någon tydlig effekt av tjänstedirektivets första år, år 2010. När det gäller direktivets effekt på etableringar finns det ännu inga data tillgängliga för EU27 än och därför kan vi inte säga något om detta än.

Figur 1 visar handeln med tjänster inom EU27 år 2004 till 2010. Tjänstehandeln är i figuren uppdelad i fem kategorier. Kategorin ”tjänster inom tjänstedirektivet” innehåller de tjänster som är inkluderade i gränsöverskridande tjänsteutövning enligt tjänstedirektivet⁴: byggtjänster; dator- och informationstjänster; operationell leasing; diverse företagstjänster, yrkestjänster och tekniska tjänster; utbildningstjänster samt övriga personliga, kulturella och rekreationstjänster.

Kategorin ”referenstjänster” innehåller den gränsöverskridande tjänsteförsäljning som vi jämför med tjänsterna inom tjänstedirektivet för att kunna se om de tjänster som ingår i direktivet påverkats positivt jämfört med de tjänster som inte ingår. Referenssektorerna är kommunikationstjänster, finansiella tjänster, försäkringstjänster, audiovisuella tjänster och hälsotjänster.⁵

Kategorierna ”resor”, ”transport” och ”royalties” är med i figuren för att vi för helhetsbildens skull vill redovisa all tjänstehandel.

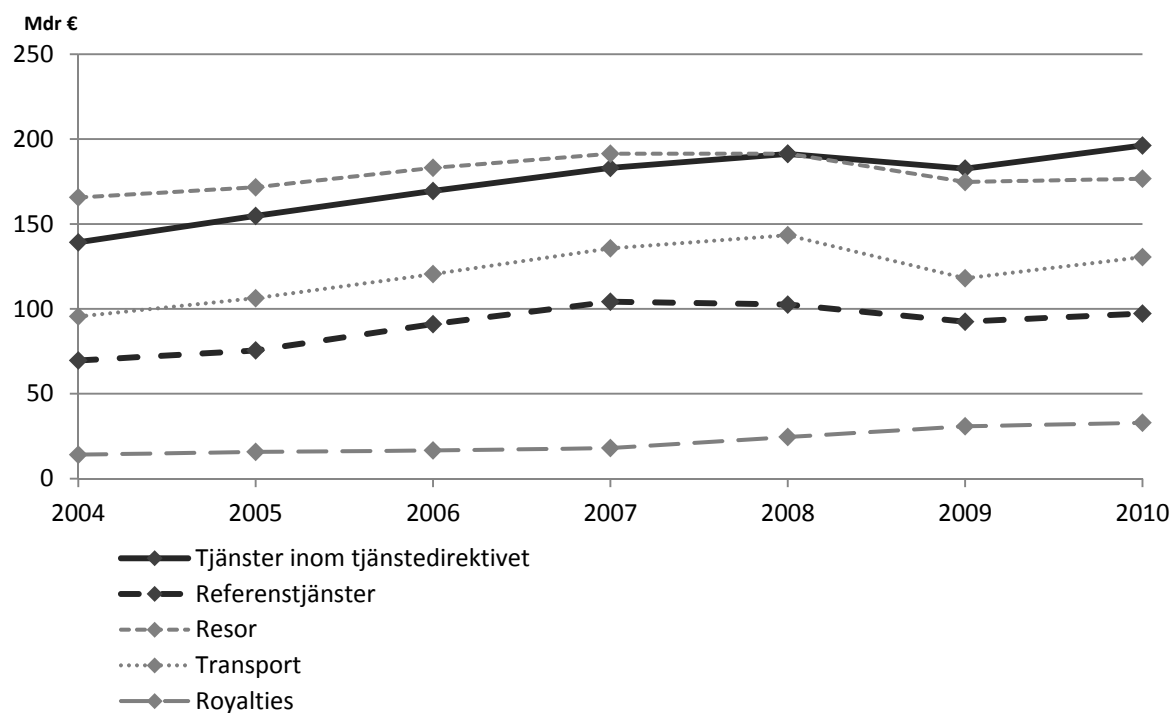
Figur 1 visar en uppgång i handelsvolym för alla tjänstekategorierna fram till 2007. Under finanskrisen 2008-2009 skedde en nedgång för handel med samtliga tjänster utom royalties. Till 2010 steg handeln inom alla tjänstekategorier. Tjänsterna inom tjänstedirektivet visar ingen drastisk skillnad från övriga kategorier mellan 2009 och 2010. Dock är det den enda kategorin förutom royalties som ligger högre 2010 än 2008. Detta visar på en snabb återhämtning från finanskrisen.

⁴ Dock har vi från de sektorer som ingår i direktivet tagit bort resetjänster och royalties ur grafen.

Tjänstedirektivet underlättar för utländska reseföretag att etablera sig och sälja sina tjänster över gränserna. På det sättet underlättar tjänstedirektivet för människor att resa utomlands. Men resor i tjänstehandelsstatistiken mäter något som är mycket bredare än bara själva resan från en plats till en annan. Posten resor inkluderar allt som turister och affärsresenärer konsumerar och inhandlar utomlands under semester eller affärsresor. Därför motsvarar inte den höga siffra som utgör resor inom tjänstehandelsstatistiken tjänstedirektivets ambition att öka handel med resetjänster. Av denna anledning behandlas tjänstehandelskategorin ”resor” separat i figur 1 trots att ”resor” som tjänstesektor inte är juridiskt undantagen från tjänstedirektivet. Royalties och andra intellektuella äganderätter är inte heller fullständigt undantagna från tjänstedirektivet. De rör internationella betalningar och inkomster avseende franchiseavgifter och royalties som betalas för användningen av registrerade varumärken och liknande immaterialrättigheter. Detta är inget som tjänstedirektivet syftar till att påverka och därför redovisas posten separat i figur 1.

⁵ Transporttjänster är undantaget från tjänstedirektivet. Vi har valt att inte ha med den i referensgruppen heller då transporttjänster är så beroende av upp- och nedgångar i varuhandeln att det inte är en typisk tjänstehandelskategori och därför passar den dåligt som referenstjänst till tjänsterna inom tjänstedirektivet.

Figur 1. Tjänstehandel inom EU27 år 2004-2010⁶.

Källa: Eurostat.

⁶ Merchanting är exkluderad eftersom den rör handel med varor.

3. Handelseffekter av regler för företag

3.1 Tidigare studier

Denna studie är inte den första att studera potentiella ekonomiska effekter av tjänstedirektivet. Bruijn, Kox och Lejour (2006) undersökte hur heterogeniteten i parvisa länders regleringar påverkat tjänstehandeln. Detta innebär att man jämför om två stater har reglerat samma område. Har de gjort det så antar man att det är enklare för företag att handla över gränserna. Om inget av länderna har reglerat ett område så är det också enkelt att handla mellan länderna. Om det ena landet däremot har reglerat ett område och det andra inte har det så uppkommer en kostnad för företagen att anpassa sig till reglerna. De kom fram till att den totala tjänstehandeln skulle öka med 30-60 procent om tjänstedirektivet skulle genomföras enligt ett tidigare förslag om tjänstedirektiv där *ursprungslandsprincipen*⁷ var gällande eftersom heterogeniteten mellan länderna då skulle försvinna. När förslaget väl röstades igenom och ursprungslandsprincipen förkastades reviderade de sina beräkningar och skrev ner effekten till 20-40 procent.

En studie som använde en helt annan modell för att undersöka den potentiella effekten av tjänstedirektivet var Copenhagen Economics (2005). De använde en jämviktsmodell⁸ över hela ekonomin och studerade hur ekonomin påverkas av tjänstehandels hinder och kom fram till att konsumtionen i EU skulle öka med 0,6 procent och att 600 000 nya jobb skulle skapas om direktivet inklusive ursprungslandsprincipen skulle genomföras.

3.2 Vi använder statistik om regler

I denna studie har vi till skillnad från ovanstående studier baserat analysen på tjänstedirektivet så som det i slutändan antogs. Men det är inte en fullständig analys av hela direktivet. Vi har valt att istället för att analysera hela direktivet på ett generellt plan så har vi riktat in oss på de områden där vi har den bästa statistiken och endast analyserat de områdena. Tillgången till data är begränsad och den har fått avgöra studiens omfång. Vi har använt data för 2008. Eftersom tjänstedirektivet genomfördes i slutet av 2009 så undersöker vi inte faktiska effekter av tjänstedirektivet utan möjliga effekter. Vi gör uppskattningar av vilken effekt avregleringar skulle kunna få genom ett statistiskt verktyg och överför sedan denna effekt till en diskussion om de potentiella effekterna av tjänstedirektivet för dessa sektorer.

Det statistiska verktyg vi använder oss av kallas för regressionsanalys⁹. Med detta verktyg kan vi ta hänsyn till andra faktorer än just den vi vill undersöka och utläsa effekten av det vi vill studera, allt annat lika. Exempel i detta fall är att konjunkturen går upp och ner och att vissa länder har olika förutsättningar att handla med varandra. Vi vill kunna bortse från övriga påverkande faktorer för att se *just effekten av tjänstedirektivet*. Därför använder vi en så kallad *gravitationsmodell* där man tar hänsyn till att länder med hög BNP och länder som ligger nära varandra handlar mer med varandra.

Modellen tar hänsyn till tjänstesektorns storlek i importlandet. Detta görs i syfte att undvika att regleringsvariabelns effekt beror på den inhemska marknadens storlek. Av samma anledning tar modellen också hänsyn till produktiviteten hos importlandets företag, eftersom den typ av reglering som studeras även påverkar inhemska företag och vi vill vara säkra på att effekten inte beror på att företag blir mer produktiva av avregleringar och därför importerar mer tjänster. Slutligen beaktar

⁷ Den mest långtgående delen av det ursprungliga direktivet, ursprungslandsprincipen, ströks under förhandlingarnas gång. Den hade betytt att om exempelvis ett svenskt byggföretag skulle verka i Danmark skulle svenska regler gälla. Detta ansågs dock för radikalt och direktivet omarbetades innan det godtog i parlamentet 2006, då utan ursprungslandsprincipen.

⁸ En jämviktsmodell simulerar ekonomin utifrån verkliga data och används för att studera hur ekonomin påverkas av faktorer såsom pris- och kostnadsförändringar för företag.

⁹ För en genomgång av de tekniska specifikationerna se appendix.

modellen också den generella regleringsnivån i landet för att visa att resultaten beror på den specifika reglering som vi studerar och inte bara visar på en generell slutsats att produktmarknadsregleringar i allmänhet minskar handeln¹⁰.

För att studera just tjänstedirektivets möjliga effekter innehåller modellen en ”regleringsvariabel” som mäter hur omfattande vissa regler är i olika länder. Dessa regler är en del av de regler som är med i tjänstedirektivet och som tjänstedirektivet syftar till att minska. Genom regressionsanalysen kan vi hålla de andra faktorerna, som diskuterats ovan, konstanta och undersöka effekten av en förändring i just regleringsvariabeln. Genom detta får vi en uppskattning av regleringsvariabelns effekt som vi kan koppla till tjänstedirektivet.

Regleringsvariabeln består av tre typer av regler. Dessa regler finns med i tjänstedirektivet men utgör inte *alla* tjänstedirektivets områden. Modellen fångar upp en effekt av reglering som *är en del av* den reglering som tjänstedirektivet ska minska. Det är inte tjänstedirektivets faktiska effekt som studeras utan hur dessa specifika regler *tidigare* påverkat handel och etablering. Med regressionsanalysen kan vi undersöka i vilken utsträckning reglerna på den inre marknaden påverkar företags agerande. Utifrån det kan vi dra slutsatser om hur dessa regler påverkat gränsöverskridande handel med tjänster och etableringar av tjänsteföretag i andra länder på den inre marknaden.

Uppgifterna om vilka regler som gäller i vilka länder är hämtade från OECD:s International Regulation Database: Professional Services Regulation. Dessa variabler är konstruerade av OECD enligt box 1 och uppskattar graden av reglering vid utöandet av olika tjänsteyrken i olika länder. Regleringarna är inte diskriminerande, de gäller lika för alla, men de bidrar till att göra tillträde till en marknad svårt för företag från andra länder. Det är därför de är relevanta för oss att studera.

”Professional Services Regulation” täcker fyra yrkeskategorier. Dessa är:

- Redovisningsekonomer
- Jurister
- Ingenjörer
- Arkitekter

Box 1 beskriver fyra regler från ”Regulation in the professional services” varav vi använder tre. Vi har valt att inte använda regleringen av marknadsföring.¹¹

¹⁰ Vi gör detta med OECD:s mått Product Market Regulation från International Regulation Database.

¹¹ Tjänstedirektivet syftar till att avskaffa reklamförbud för reglerade yrken men det syftar även till att ”säkerställa att marknadskommunikation från reglerade yrken följer de yrkesetiska reglerna i överensstämmelse med gemenskapsrätten, särskilt beträffande yrkesverksamhetens oberoende, värdighet och integritet samt tystnadsplikt på ett sätt som överensstämmer med varje yrkeskategoris särdrag”. Reglerna ska samtidigt vara icke-diskriminerande, motiverade av tvingande hänsyn till allmänintresset och proportionerliga. Posten ”advertising is regulated” säger inget om huruvida reklamregleringen diskriminerar utländska företag. Därför är det svårt att säga vad tjänstedirektivet gör med denna variabel eftersom tjänstedirektivet inte innebär en ren avreglering utan eventuellt till och med skulle kunna innebära en reglering inom reglerade yrken som idag saknar regler för reklam. Vi hade kunnat begränsa oss till posten ”advertisement is prohibited” men då försvinner nästan all variation i variabeln och den blir därför oanvändbar.

Box 1. Regulation in the professional services.

OECD samlar in uppgifter om reglering av ett flertal produktmarknader. En av dessa är reglering för yrkestjänster: "Regulation in the professional services". De delar upp regleringen i "entry regulation" som hindrar företag att etablera sig och "conduct regulation" som begränsar företags frihet att agera på marknaden efter att de väl etablerats. Varje typ av reglering värdesätts mellan noll och sex. Noll innebär att ett land inte har någon reglering alls på ett visst område och låter marknaden sköta sig själv och sex betyder att landet är starkt reglerat på just det området med maximal statlig styrning. OECD väger sedan samman dessa poster till ett index efter hur stor vikt de anser att varje område har.

Figur 1 visar kodningen av datan för "conduct regulation", som är den del av databasen som vi använder i denna utredning. Den nedre raden under "coding of data" för varje post visar vad värdet på variabeln tar. För exempelvis prisreglering i figur 1 blir värdet på variabeln 6 om ett land har minimiprisreglering på alla tjänster.

Figur 1. Conduct Regulation		Coding of data					
Regulations on prices and fees							
Are the fees or prices that a profession charges regulated in any way (by government or self-regulated)?	no regulation	non-binding recommended prices on some services	non-binding recommended prices on all services	maximum prices on some services	maximum prices on all services	minimum prices on some services	minimum prices on all services
	0	1	2	3	4	5	6
Regulations on advertising							
Is advertising and marketing by the profession regulated in any way?	no specific regulations		advertising is regulated		advertising is prohibited		
	0		3		6		
Regulation on form of business							
Is the legal form of business restricted to a particular type?	no restrictions		partnership and some incorporation allowed	incorporation forbidden		sole practitioner only	
	0		2	5		6	
Inter-professional cooperation							
Is cooperation between professionals restricted?	all forms allowed		generally allowed	only allowed with comparable professions		generally forbidden	
	0		3	4.5		6	

De regler som är gemensamma med tjänstedirektivet och som vi studerat i denna utredning är:

- Krav på att företag måste anta viss juridisk form,
- Förbud mot samarbete mellan professioner eller tjänsteverksamheter,
- Reglering av priser och avgifter.

Tjänstedirektivet accepterar endast krav på att företag måste anta viss juridisk form och reglering av priser och avgifter om de är icke-diskriminerande, motiverade av tvingande hänsyn till allmänintresset och proportionerliga. Förbud mot samarbete mellan professioner eller tjänsteverksamheter kan tillåtas ifall de är motiverade för att se till att garantera tjänsteleverantörens oberoende och opartiskhet. Syftet med tjänstedirektivet är dock att ta bort så många av dessa regler som möjligt.

Krav på att företag måste anta viss juridisk form kan yttra sig i att de måste vara handelsbolag. En annan variant är att en tjänsteleverantör måste vara juridisk person, en annan att den tvärtom måste vara fysisk person. Ytterligare en variant är att vissa tjänsteleverantörer inte får vara vinstdrivande.

Dessa krav motiveras ofta med att de behövs för att hålla tjänsteleverantören ansvarig för sin verksamhet gentemot kunden, så att denne vet att den kan lita på att tjänsteleverantören är yrkeskunnig. Dessa krav blir extra krävande för utländska företag som måste anpassa sin juridiska form när de etablerar sig i ett land som har andra krav än ursprungslandet. Även när företaget är etablerat kan det vara ett hinder att begränsas i sin juridiska form.

Förbud mot samarbete mellan professioner eller tjänsteverksamheter kan ske i två former. I vissa fall tillåts tjänsteutövare endast utöva ett visst antal tjänsteverksamheter samtidigt. Det kan vara att man inte får verka som jurist och ett annat yrke samtidigt. I andra fall förbuds tjänsteutövare samarbeta med andra tjänsteutövare i andra särskilda yrken. Det kan exempelvis vara att jurister och revisorer inte får verka i samma bolag. Förbud mot samarbete mellan professioner är ofta knutet till krav på juridisk form. Syftet med detta förbud är att garantera det professionella yrkets oberoende från andra tjänsteverksamheter. Detta begränsar företagets frihet att agera på marknaden och kan därför minska handelsvolymen.

Reglering av priser och avgifter kan röra exakta prisregleringar som inte ger något utrymme till företaget att sätta priset på vissa tjänster. Oftare rör det sig dock om minimi- och maximiprisregleringar som sätter en nedre eller övre gräns till vilket pris företag får ta ut för sina tjänster. Syftet med detta är att skydda konsumenter från att betala ett ”för högt” pris och att garantera en lägsta kvalitetsnivå. Prisrestriktioner kan skapa extra hinder för utländska företag som ofta redan har en prisstruktur som de använt i ursprungslandet men nu måste anpassa sina priser och därmed oftast också sitt utbud. Minimipriser hindrar företag från att priskonkurrera, vilket är en av grundstenarna för en välfungerande marknad. Men även övre gränser försämrar konkurrensen. Ifall ett utländskt företag har högre kostnader för att producera en tjänst de säljer men samtidigt bättre kvalitet på tjänsten än företag som redan är etablerade på marknaden så hindrar det dem avsevärt att inte kunna sätta ett högre pris än konkurrenterna för att istället attrahera kunder med hög kvalitet.

Alla dessa regler har det gemensamt att de är vad OECD kallar för *conduct regulations*, det vill säga regler för ”uppförande”. De handlar alltså inte om att företag inte har rätt att handla eller etablera sig (entry regulations) utan istället vilka möjligheter de har att faktiskt utnyttja denna rätt. De begränsningar i näringsfriheten reglerna skapar ställer till problem för såväl inhemska som utländska företag och hindrar med säkerhet både internationell handel och inhemsk ekonomisk verksamhet. Avregleringar bidrar till bättre villkor för tjänsteföretag rent generellt, inte bara för gränsöverskridande verksamhet.

3.3 Vi kopplar reglerna till tjänstehandeln och etableringarna

Reglerna är olika omfattande i de olika yrkesgrupperna. Tabell 1 redovisar ett ovägt genomsnitt¹² för de länder som ingår i den inre marknaden¹³. Tabellen ska läsas som att för exempelvis arkitekter är kraven på viss juridisk form i snitt uppskattat till 0,3 på en sexgradig skala, det vill säga mycket få regler om detta finns inom EU.

Som synes är siffrorna relativt låga. Det betyder att OECD uppskattat graden av reglering som ganska låg överlag för länderna på inre marknaden. Regelverket är mest restriktivt när det gäller förbud mot samarbete mellan professioner. Dock noteras där endast siffran 1,5 vilket betyder att även här ”väger det över åt det avreglerade hållet”. Den yrkesgrupp som regleras hårdast är jurister. Det sammanlagda snittet för alla regler och alla yrkesgrupperna är 1,0, vilket tydligt visar att inre marknaden för dessa tjänster och gällande dessa regler redan överlag är ganska avreglerad. Medelvärdena i tabellen är ovägda, vilket för tabellens nedersta rad innebär att de olika reglerna jämförs rakt av trots att de skiljer sig åt i karaktär, se box 1.

¹² Ett ovägt genomsnitt innebär att varje land har samma vikt.

¹³ Bulgarien, Cypern, Lettland, Liechtenstein, Litauen, Malta och Rumänien är exkluderade eftersom OECD-data för regleringsnivån gällande dessa länder saknas.

Tabell 1. Omfattning av regler för de yrken som studien omfattar år 2008. Skala 0-6, där 0 är helt oreglerad.

	Redo- visnings- ekonom	Arkitekt	Ingenjör	Jurist	Medel
Krav på att företag måste anta viss juridisk form	0,7	0,3	0,0	1,3	0,5
Förbud mot samarbete mellan professioner	1,8	1,0	0,5	2,5	1,5
Reglering av priser och avgifter	0,3	1,2	1,1	1,6	1,0
Medel	0,9	0,8	0,5	1,8	1,0

Källa: OECD International Regulation Database – Regulation of Professional Services

Tabell 2 visar hur vi kopplar samman reglerna från OECD:s Professional Services Regulation med fyra typer av tjänstehandel. Vi undersöker hur försäljning av byggtjänster i andra länder påverkas av arkitekt- och ingenjörregleringen. Handeln med juridiska- och redovisningstjänster kopplas till jurist- respektive redovisningsekonomsregleringen. För tekniska tjänster vägs regleringen av arkitekter och ingenjörer samman eftersom tekniska tjänster rör båda dessa yrken.

Tabell 2. Koppling mellan tjänstestatistik och OECD:s yrkesreglering.

Tjänst i statistiken	Yrke i OECD:s databas
Byggtjänster	Arkitekt, ingenjör
Juridiska tjänster	Jurist
Redovisningstjänster	Redovisningsekonomer
Tekniska tjänster	Arkitekt, ingenjör

Denna utredning täcker 19 procent av handelsvolymen av de tjänster som täcks av tjänstedirektivet avseende gränsöverskridande tjänsteförsäljning eller 36 miljarder euro per år¹⁴. Vidare täcker den 28 procent av de sektorer som är inkluderade i tjänstedirektivet avseende etablering. Det motsvarar en tjänsteförsäljning på 165 miljarder euro¹⁵. Totalt täcker alltså utredningen 26 procent av tjänstedirektivet och en tjänsteförsäljning på 201 miljarder euro.

Den data vi använder oss av i den statistiska regressionsanalysen kommer huvudsakligen från Eurostat. Vi använder data för gränsöverskridande tjänsteförsäljning som mäts av varje medlemsland och rapporteras in till Eurostat. För Sveriges del är det Statistiska Centralbyrån som gör detta. Statistiken är uppdelad efter varje typ av tjänst och aggregerad till denna nivå för varje land. Denna statistik har vissa brister på grund av att alla företag inte tillfrågas om hur mycket och med vilket land de handlar. Det innebär att om två länder inte har så många företag som handlar med varandra så kan den låga summa tjänstehandel som faktiskt äger rum förbises och siffran istället bli noll eftersom osäkerheten kring den verkliga siffran blir så stor att länderna väljer att inte publicera den.

¹⁴ Denna siffra gäller gränsöverskridande handel med bygg-, juridiska bokförings- och tekniska tjänster för EU27 år 2008. Källa Eurostat.

¹⁵ Källa eurostat. Denna siffra gäller omsättningen hos utlandsägda företag inom bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänstesektorn för EU27 år 2008. Vi har exkluderat försäljning av vatten, energi och varor från försäljning av tjänster. Denna statistik kallas även FATS (Foreign Affiliates Trade Statistics) och är fortfarande under uppbyggnad. De publicerar inte siffror för tjänstekategorierna: försörjning av el, gas, värme och kyla, vattenförsörjning, avloppsrening, avfallshantering och sanering, offentlig förvaltning och försvar; obligatorisk socialförsäkring, utbildning, vård och omsorg; sociala tjänster, kultur, nöje och fritid. Parti och detaljhandeln är exkluderad eftersom den, trots att den är en tjänstesektor, främst säljer varor, och har en extremt stor omsättning som gör jämförelsen i övrigt obalanserad.

Vi använder också statistik om tjänsteförsäljning genom utländsk etablering i andra länder hämtat från Eurostat.¹⁶ Det är inte endast nyetableringar som studerats utan alla företag i ett land som ägs av en person eller ett företag i ett annat land på den inre marknaden är med i beräkningen. Detta beror på att det finns säkrare siffror för antalet företag som verkar på marknaden jämfört med de som tillkommit det senaste året. Vi har valt att mäta förädlingsvärdet¹⁷ som mått på försäljningen, vilket är värdet på företagets produktion i värdlandet. Statistiken är uppdelad efter varje typ av tjänst (förutom juridiska och redovisning som inte går att separera) och är aggregerad för varje land. Denna statistik har samma metodproblem som tjänstehandelsstatistiken gällande länder med litet ägande i varandras marknader. I det fall företag i ett land äger en väldigt låg andel av ett annat lands företag så blir det ofta liktydigt med att andelen är noll.

Problemet med bortfall av statistik påverkar självklart resultatet. Därför är de siffror som utgör resultaten som presenteras i denna rapport en uppskattning av det verkliga sambandet och inte ett definitivt samband.

3.4 Våra resultat

Resultaten visar att både gränsöverskridande tjänsteförsäljning och tjänsteförsäljning genom utländsk etablering är starkt beroende av de regler som vi studerat. Regler om att företag måste anta viss juridisk form, inte får samarbeta med andra yrkesgrupper och inte fritt får sätta sina priser och avgifter minskar gränsöverskridande tjänsteförsäljning och tjänsteförsäljning genom utländsk etablering på den inre marknaden.

Tabell 3. Relativ relevans för de tre undersökta reglerna för gränsöverskridande tjänsteförsäljning och tjänsteförsäljning genom utländsk etablering av bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster, på den inre marknaden år 2008.

Regel	Relativ relevans av regel (procent)	
	Gränsöverskridande tjänsteförsäljning	Tjänsteförsäljning genom utländsk etablering
Krav på att företag måste anta viss juridisk form	50	65
Förbud mot samarbete mellan professioner	36	22
Reglering av priser och avgifter	15	13
Summa	100	100

Tabell 3 visar vilka av reglerna som är mest hindrande för företagets handel med de avsedda tjänsterna¹⁸. Reglernas relativa betydelse är i samma ordning för både gränsöverskridande tjänsteförsäljning och tjänsteförsäljning genom utländsk etablering, men proportionerna för varje regel skiljer sig åt. Krav på att företag måste anta viss juridisk form är den viktigaste regeln för båda kategorierna men är viktigare för tjänsteförsäljning genom utländsk etablering. Förbud mot samarbete mellan professioner är näst viktigast följt av reglering av priser och avgifter.

Tabell 4 beskriver i vilken utsträckning handel och etableringar avseende bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster på den inre marknaden påverkas av dessa regler.

¹⁶ Denna statistik benämns FATS (Foreign Affiliates Trade Statistics).

¹⁷ Det betyder att det är företagets produktionsvärde i destinationslandet som studeras och inte värdet på själva investeringen (flödet) eller värdet av den tillgång investeringen utgör.

¹⁸ Detta bygger på statistisk regressionsanalys, se appendix.

Tabell 4. Potentiellt ökad gränsöverskridande tjänsteimport och tjänsteförsäljning genom utländsk etablering på grund av regler för bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster år 2008. 95-procentiga konfidensintervall presenteras efter uppskattningen av effekterna.¹⁹

Land	Regleringsnivå	Potentiell ökning av gränsöverskridande tjänsteimport (procent)	Potentiell ökning av tjänsteförsäljning genom utländsk etablering (procent)
Luxemburg	2.7	87 (+/-) 29	220 (+/-) 95
Tyskland	2.4	74 (+/-) 25	181 (+/-) 81
Italien	2.2	66 (+/-) 23	157 (+/-) 72
Belgien	1.9	57 (+/-) 20	131 (+/-) 62
Slovenien	1.5	42 (+/-) 15	92 (+/-) 46
Grekland	1.4	39 (+/-) 14	85 (+/-) 43
Polen	1.3	37 (+/-) 14	79 (+/-) 40
Österrike	1.3	35 (+/-) 13	76 (+/-) 38
Frankrike	1.3	35 (+/-) 13	76 (+/-) 38
Ungern	1.3	34 (+/-) 13	72 (+/-) 37
Portugal	1.1	29 (+/-) 11	60 (+/-) 31
Irland	1.0	26 (+/-) 10	55 (+/-) 29
Spanien	0.8	20 (+/-) 8	41 (+/-) 22
Danmark	0.6	15 (+/-) 6	29 (+/-) 16
Norge	0.5	12 (+/-) 5	24 (+/-) 13
Finland	0.4	10 (+/-) 4	20 (+/-) 11
Slovakien	0.4	10 (+/-) 4	20 (+/-) 11
Storbritannien	0.4	10 (+/-) 4	20 (+/-) 11
Estland	0.4	9 (+/-) 4	18 (+/-) 10
Sverige	0.4	9 (+/-) 4	18 (+/-) 10
Nederländerna	0.3	6 (+/-) 2	12 (+/-) 6
Tjeckien	0.0	0 (+/-) 0	0 (+/-) 0
Island	0.0	0 (+/-) 0	0 (+/-) 0
Medel ²⁰	1.3	36 (+/-) 13	78 (+/-) 39

Tabellen är uppbyggd så här:

Kolumn 1 beskriver vilket land raden gäller.

Kolumn 2 innehåller information om hur starkt reglerat ett land är. Regleringsmåttan är baserade på datan från OECD, se box 1 (sid 11), och innehåller de tre studerade reglerna ovägda²¹. Som synes varierar regleringsmängden avsevärt mellan olika länder, från helt oreglerat (måttet = 0) för alla fyra yrkeskategorierna i Tjeckien och Island till relativt reglerade Tyskland och Italien samt Luxemburg med värden över 2. Sverige tillhör ett av de minst reglerade länderna. Det finns inga sydeuropeiska länder bland de minst reglerade, men i övrigt kan inget geografiskt mönster urskiljas.

¹⁹ Bulgarien, Cypern, Lettland, Liechtenstein, Litauen, Malta och Rumänien är exkluderade eftersom OECD-data för regleringsnivån gällande dessa länder saknas.

²⁰ Detta medel är viktat efter ländernas BNP.

²¹ Varje krav har alltså en vikt på 0,33. Alla krav har alltså behandlats som om de vore lika viktiga. En annan möjlighet hade varit att väga krav efter deras betydelse i tabell 3 men vi har valt att ha dem ovägda.

Kolumn 3 innehåller uträkningar om hur stort hinder för handeln som de studerade reglerna utgör. Siffrorna är i procent. Det innebär att för exempelvis Sverige skulle den gränsöverskridande tjänsteimporten vara 9 procent högre om dessa regler helt försvann (gick till noll). Kolumn 4 visar resultatet för tjänsteförsäljning genom utländsk etablering.

I kolumn 3 och 4 presenteras också 95-procentiga konfidensintervall för effekterna på handel. Konfidensintervall används inom statistisk regressionsanalys för att testa sannolikheten att en variabel inte har någon signifikant effekt. Alla siffror som presenteras i tabell 4 är statistiskt skiljda från noll på både 95- och 99-procents signifikansnivå. Vi har valt att presentera det aktuella 95-procentiga spannet eftersom det säger något om den statistiska säkerheten i effekten på handeln. Felmarginerna för gränsöverskridande tjänsteimport i kolumn 3 har relativt korta intervall medan de för tjänsteförsäljning genom utländsk etablering i kolumn 4 är relativt långa. Det innebär att vi med större säkerhet kan säga att gränsöverskridande tjänsteimport till Sverige hindras till 9 procent än vad vi kan säga att tjänsteförsäljning genom utländska etableringar i Sverige hindras till 18 procent.

Tabell 4 visar att de studerade reglerna utgör störst hinder för Luxemburg, Tyskland och Italien. Dessa skulle kunna få en ökad gränsöverskridande import av bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster på runt 60-90 procent om hindren försvann helt. Tjeckien och Island har redan en regleringsnivå på noll, alltså har de inte kvar några av de studerade reglerna, vilket innebär att de redan har de bästa förutsättningar för tjänsteimport med avseende på de studerade reglerna. Finland, Slovakien, Storbritannien, Estland, Sverige och Nederländerna har mycket låg regleringsnivå och men skulle ändå kunna få runt 6-10 procents ökad gränsöverskridande tjänsteimport om de lyckades minska regleringen till noll.

Effekten på tjänsteförsäljning genom utländsk etablering är större än för gränsöverskridande tjänsteimport men den statistiska osäkerheten är också större. Det innebär att vi inte med säkerhet kan säga att tjänsteförsäljning genom utländsk etablering påverkas mer än gränsöverskridande tjänsteimport.

För de högst reglerade länderna – Luxemburg, Tyskland, Italien och Belgien – skulle de utlandsägda företagens försäljning av bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster kunna öka med över hundra procent om reglerna försvann helt. De exakta effekterna på handeln bör dock tas med försiktighet eftersom ländernas reglering ligger långt över medelvärdet.²² Klart är att dessa länder skulle ha väldigt mycket att tjäna på att minska regleringen. Även länder med låg reglering, exempelvis Sverige, skulle öka försäljningen med 18 procent om dessa regler försvann helt.

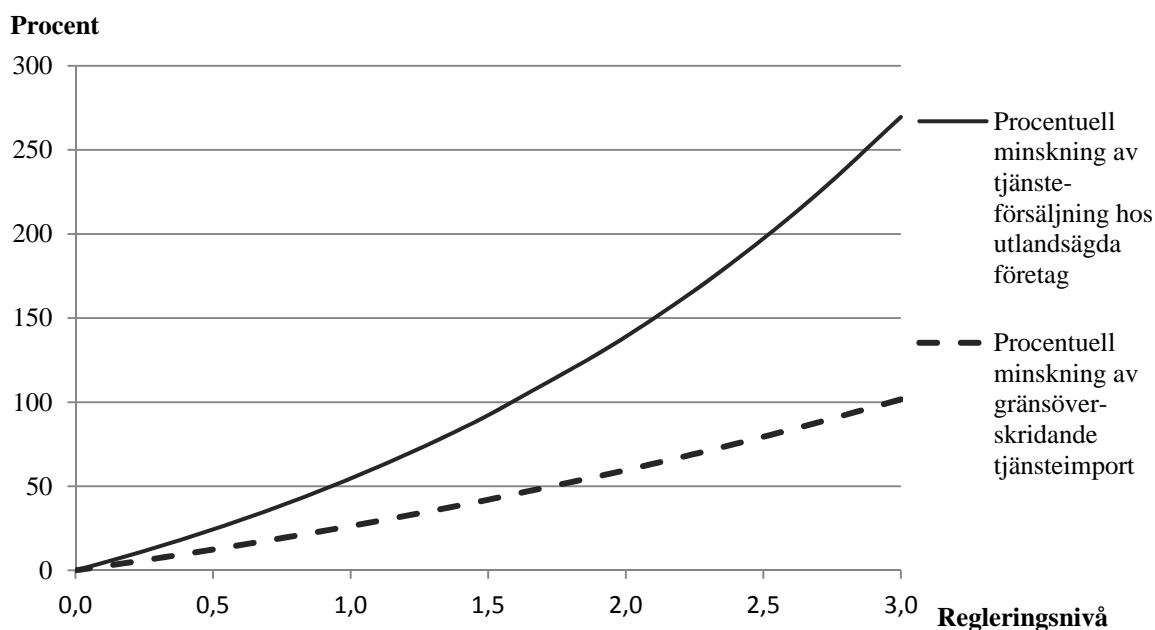
Det är alltså inte bara gränsöverskridande handel som begränsas av regler för företag, i form av exempelvis krav på juridisk form, utan även företag som redan är etablerade på marknaden. Detta är en indikation på att tjänstedirektivet kan ha en positiv effekt även på inhemska företags försäljning av tjänster i det egna landet, eftersom även de borde påverkas av den här typen av regler.

Modellen visar på en avtagande marginaleffekt av avregleringarna²³. Figur 2 visar hur detta ser ut rent grafiskt. En låg reglering påverkar relativt sett handeln mindre än en hög reglering. Det betyder i sin tur att avregleringen får en mindre effekt ju närmare noll man kommer. Det ger alltså större effekt att gå från 2 till 1 än att gå från 1 till 0 i regleringsvariabeln. Effekten av detta bör dock inte överdrivas eftersom sambandet är ungefärligt linjärt; linjerna i figur 2 är nästan raka. Ju närmare noll man kommer desto mer linjärt blir dessutom sambandet, vilket innebär att även de sista regleringsminskningarna, de nära en reglering på noll, ökar handeln.

²² Effekten för en variabel är uträknad för länderna i genomsnitt och det är inte säkert att sambandet är exakt detsamma för ett land i utkanten av datamängden som ett i mitten.

²³ Modellen är log-linjär. Se appendix.

Figur 2. Avtagande marginaleffekt av avreglering.

3.5 Även industriföretag påverkas av regler för tjänster

Som ett sidospår använde vi också mikrodata över svensk tjänsteexport. Mikrodata innebär att vi har detaljerade uppgifter om varje företag. En av de saker man kan se är vilken sektor ett företag tillhör. Tack vare detta kan vi närmare granska om även industrins tjänstehandel påverkas av de regler som vi undersökt eller om det bara är rena tjänsteföretag. Med tanke på att industrin såväl använder som själva säljer en ökande mängd tjänster, det som ofta kallas för *tjänstifieringen* av industrin, finns anledning att tro att även industriföretagen påverkas av direktivet.

Analysen visar att det är ungefär lika viktigt för svenska industriföretags gränsöverskridande export av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster att de studerade reglerna minskar som för tjänsteföretagens del.²⁴

²⁴ Mikrodatan som vi har använt oss av täcker gränsöverskridande tjänsteexport med bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster av svenska företag år 1998 och 2002. Se appendix för vidare information.

4. Känslighetsanalys med avseende på tjänstedirektivet

4.1 Historisk tillbakablick

För att veta vad som är realistiskt i framtiden kan det vara intressant att göra en återblick bakåt i tiden. Tabell 5 visar den historiska effekten av minskad reglering. Kolumnen ”regleringsnivå” visar omfattningen av regler år 2003 och 2008 för de länder som finns tillgängliga^{25,26}. Kolumnen ”förändring i regleringsnivå 2003-2008” visar minskningen i regleringsvariabeln mellan 2003 och 2008. Vi ser alltså en tydlig avreglering. Kolumnen ”handelseffekt 2003-2008” visar effekten på gränsöverskridande tjänsteförsäljningen och tjänsteförsäljningen genom utländsk etablering av de minskade reglerna.

Tabell 5. Historisk handelseffekt på bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster av minskad reglering.

	Regleringsnivå		Förändring i	Handelseffekt 2003-2008 (procent)
	2003	2008	regleringsnivå 2003-2008 (procent)	
Gränsöverskridande tjänsteförsäljningen	1,7	1,3	-21	11 (+/-) 4
Tjänsteförsäljningen genom utländsk etablering	1,7	1,3	-21	29 (+/-) 13

Enligt tabell 5 har handeln ökat avsevärt tack vare minskad reglering under perioden 2003-2008. Den gränsöverskridande tjänsteförsäljningen ökade med 11 procent mellan 2003 och 2008. Tjänsteförsäljning genom utländsk etablering ökade med 29 procent under perioden 2003-2008.

4.2 Tjänstedirektivets påverkan på reglerna

Tabell 4 i förra kapitlet visar i vilken utsträckning regler för utländska företag hindrar handel på den inre marknaden. Om man vänder på det är det med samma procentsiffror som handeln skulle kunna öka om hindren försvann. Men det är osannolikt att tjänstedirektivet leder till att hindren försvinner helt.

Europeiska Kommissionen gjorde 2010 en rapport baserad på den ömsesidiga utvärdering som medlemsländerna gjorde efter tjänstedirektivet blev gällande för att avgöra i vilken utsträckning direktivet blev korrekt genomfört. Utifrån detta har vi gjort en grov uppskattning av i vilken utsträckning de regler som vi har undersökt kan ha minskat tack vare tjänstedirektivet. Vi gör också en uppskattning av hur reglerna påverkas på sikt baserat på i vilken utsträckning länderna får göra undantag från huvudregeln att avreglera.

Enligt den ömsesidiga utvärderingen kan krav på juridisk form ibland motiveras för yrken som jurister och revisorer för att försäkra att tjänsterna utförs av yrkeskunnig personal. Samtidigt har många av dessa regler redan avskaffats. Att alla skulle försvinna tack vare tjänstedirektivets fullständiga genomförande är osannolikt. Vi gör en grov uppskattning att dessa regler skulle kunna avskaffas till 60-80 procent. Den ömsesidiga utvärderingen ger inga proportioner på antalet regler som redan avskaffats hittills utan säger bara att ett antal regler har avskaffats. Vi tolkar detta som att 30-50 procent av reglerna redan har avskaffats. 10-50 procent av reglerna återstår alltså.

²⁵ Denna tillbakablick är baserad på samband som är uträknade för 2008.

²⁶ Data för 21 länder finns tillgängliga både 2003 och 2008. Endast de länder som finns med båda år har använts. Ovägt medel.

Begränsning av samarbete mellan professioner är tillåtet enligt tjänstedirektivet för reglerade yrken om det är nödvändigt för att garantera företagets etiska uppförande. Därför modellerar vi att tjänstedirektivets fulla genomförande inte kommer minska variabeln med mer än 30-50 procent. Hittills modellerar vi att variabeln minskat med 10-30 procent eftersom den ömsesidiga utvärderingen säger att flera av dessa hinder ändå avskaffats. Kvar återstår alltså 0-40 procent av reglerna.

Reglering av priser har rapporterats av 24 medlemsstater och avskaffats i åtta medlemsstater. Därför modellerar vi att dessa regler minskat med 20-40 procent hittills. Diskussionen mellan medlemsstaterna under den ömsesidiga utvärderingen visade att länderna tyckte att denna typ av regler oftast var oberättigade. Därför modellerar vi en sänkning av variabeln med 70-90 procent. 30-70 procent av reglerna återstår sålunda.

Enligt Europeiska Kommissionen (2012) har samtliga barriärer som tjänstedirektivet syftar till att ta bort för de yrkesgrupper som vi studerar avskaffats till ungefär 10 procent, delvis minskat med 60 procent och att 30 procent finns kvar. Detta är i storleksordning med våra beräkningar.²⁷

Våra uppskattningar presenteras i tabell 6.

Tabell 6. Grov uppskattning av minskning av reglering på grund av tjänstedirektivet.

Regel	Nivå 1 "Andel av de studerade reglerna som tjänstedirektivet redan minskat" (procent)	Nivå 2 "Andel av de studerade reglerna som tjänstedirektivet har potential att minska" (procent)
Juridisk form	30-50	60-80
Begränsat samarbete	10-30	30-50
Prisreglering	20-40	70-90
Medel	20-40	53-73

4.3 Känslighetsanalys

Enligt vår grova uppskattning av tjänstedirektivets effekt på de tre regler som vi studerat gör vi nu en känslighetsanalys av effekten på handeln i två nivåer. Den ena nivån studerar vad som händer med handeln om regleringsvariabeln minskar med 20-40 procent och den andra med en nivå på 53-73 procent utifrån 2008 års handelsnivå. Enligt den första nivån skulle den gränsöverskridande tjänsteförsäljningen med de studerade tjänsterna öka med 8-16 procent utifrån 2008 års handelsnivå och enligt den andra nivån med 21-28 procent. Tjänsteförsäljning av de studerade tjänsterna genom utländsk etablering skulle enligt detta öka med 19-37 procent enligt nivå 1 och ha potential att öka med 47-61 procent enligt nivå 2. Läger man samman den gränsöverskridande försäljningen och försäljningen av utlandsägda företag till en och samma siffra, som gäller tjänsteförsäljningen över gränsen och genom etablering, blir uppskattningen att försäljningen av bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster skulle öka med 17-33 procent enligt nivå 1 och med 42-55 procent enligt nivå 2 utifrån 2008 års handelsnivå.²⁸

²⁷ Kommissionen räknar återhållsamt delvis avskaffat som avskaffat till 20 procent. Då blir minskningen $0,10+0,60*0,2=0,22 = 22$ procent vilket är nära vår nedre gräns. De laborerar även med en nivå på 40 procent. Då blir minskningen $0,10+0,60*0,40=0,34 = 34$ procent vilket är nära vår övre gräns. Dock mäter de alla direktivets områden och vi endast tre.

²⁸ I regressionsanalysen har förädlingsvärde används för etableringars tjänsteförsäljningar och för beräkningen som för samman gränsöverskridande försäljning av tjänster och etableringars tjänsteförsäljning har omsättning använts som mått.

Tabell 7. Känslighetsanalys av påverkan på gränsöverskridande handel med bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster enligt två nivåer.

Scenario	Regleringsminskning (procent)	Ökning av gränsöverskridande tjänsteförsäljning (procent)
Nivå 1 "Andel av de studerade reglerna som tjänstedirektivet redan minskat"	20-40	8-16 (+/-) 4
Nivå 2 "Andel av de studerade reglerna som tjänstedirektivet har potential att minska"	53-73	21-28 (+/-) 9

Tabell 8. Känslighetsanalys av påverkan på utländska etableringars försäljning av bygg-, juridiska, redovisnings- och tekniska tjänster enligt två nivåer.

Scenario	Regleringsminskning (procent)	Ökning av tjänsteförsäljning genom utländsk etablering (procent)
Nivå 1 "Andel av de studerade reglerna som tjänstedirektivet redan minskat"	20-40	19-37 (+/-) 13
Nivå 2 "Andel av de studerade reglerna som tjänstedirektivet har potential att minska"	53-73	47-61 (+/-) 26

Vad som är uppenbart av denna analys är att den typ av regler som tjänstedirektivet ifrågasätter är regler som har en signifikant negativ påverkan på både gränsöverskridande handel med tjänster och försäljning av utlandsägda etableringar på den inre marknaden.

Vårt resultat vad gäller gränsöverskridande tjänstehandel är lägre än vad Bruijn, Kox och Lejour (2006) kom fram till att tjänstedirektivet i sin nuvarande form skulle ha för påverkan på den gränsöverskridande tjänstehandeln. Vårt resultat är i storleksordning med vad Europeiska Kommissionen (2012) har kommit fram till vad gäller gränsöverskridande tjänstehandel.²⁹ Till skillnad från dessa studier har vi endast studerat en avgränsad del av reglerna i direktivet. Att vi ändå ser en så stark effekt jämfört med Kommissionen tyder på att just de tre regler vi studerat är mycket viktiga för de tjänster vi undersökt.

Så vitt vi vet är vi de första att ha studerat effekterna av reglering på dotterbolags försäljning utomlands. Därför har vi ingen referenssiffra på det området.

Vi kan inte utifrån detta dra några slutsatser för andra sektorer än de vi studerat. Större delen av den tjänsteverksamhet som omfattas av direktivet ingår inte i studien. Om den övriga verksamheten är hårdare reglerad än den verksamhet vi studerat finns det anledning att tro att borttagande av reglerna kommer ge större effekt än borttagande av de regler vi studerat här. Men om övriga sektorer är mindre hårt reglerade bör effekten å andra sidan bli den motsatta, det vill säga svagare än de siffror vi visat här.

4.4 Andra effekter av tjänstedirektivet

Det är viktigt att komma ihåg att tjänstedirektivet har fler delar än dessa tre regler. Den så kallade svarta listan med förbjudna krav innehåller fler regler än de vi kunnat modellera här. Borttagande

²⁹ Kommissionens resultat visar en ökning av gränsöverskridande tjänstehandel tack vare tjänstedirektivet till 7,2 procent idag och 14,7 procent om alla länder fick samma reglering som de fem länder med lägst reglering inom varje område.

av ytterligare regler kan antas ha ytterligare positiv effekt för handeln. Dessutom finns det de "mjuka delarna" av direktivet, bättre kommunikation mellan myndigheter via bland annat IMI och snabbare hantering av tillståndsansökningar som kan få en positiv effekt som ska läggas ovanpå effekten av de avregleringar vi studerat.

5. Källor

Aussilloux, V., H. Boumellassa, C. Emlinger and L. Fontagne (2011), "The economic consequences for UK and the EU of completing the Single Market", *BIS (Department for Business, Innovation and Skills) Economics Paper* No. 11, February 2011.

Badinger, H., F. Breuss, P. Schuster and R. Sellner (2008), "Macroeconomic Effects of the Services Directive", *ECSA Austria Publication Series*, Vol 6, Springer: Vienna – New York, 2008, pp 125-165.

Borchsenius, V., N. Malchow-Møller, J. R. Munch and J. R. Skaksen (2010), "International Trade in Services – Evidence from Danish Micro Data", *Nationaløkonomisk Tidsskrift* 148, July 2010.

Breinlich, H. and C. Criscuolo (2011), "International Trade in Services: A Portrait of Importers and Exporters", *Journal of International Economics*, 2011, doi: 10.1016/j.jinteco.2011.03.006

Bruijn de, R., Kox. H, and Lejour A. (2006), "The trade induced effects of the Services Directive and the country of origin principle", *CPB (Centraal Planbureau – Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis)*, The Hague, Document No 108, February 2006.

Conway, P. and G. Nicoletti (2006), "Product Market Regulation in the Non-Manufacturing Sectors of OECD Countries: Measurement and Highlights", *OECD Economics Department Working Papers*, No. 530, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/362886816127>.

Copenhagen Economics (2005), "Economic Assessment of the Barriers to the Internal Market for Services Final Report", January 2005.

Europeiska Kommissionen (2006), "Direktiv 2006/123/EG om tjänster på den inre marknaden", <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:376:0036:0068:sv:PDF>

Europeiska Kommissionen (2011), Commission staff working paper, "On the process of mutual evaluation of the Services Directive"

Europeiska Kommissionen (2012), "The Economic Impact of the Services Directive: A First Assessment Following Implementation", *European Economy, Economic Papers* 456, June 2012.

Francois, J. och B. Hoekman (2009), "Services Trade and Policy", *The Vienna Institute for International Economic Studies*, Working Papers 60, December 2009.

Gozzo, M. (2010), "Tjänsteexporten – Den snabbast växande sektorn i svensk ekonomi", *Exportrådet*, maj 2010.

Hoekman, B. and A. Mattoo (2011), "Services Trade Liberalization and Regulatory Reform, Reinvigorating International Cooperation", *The World Bank Poverty Reduction and Economic Management Network, International Trade Department and Development Research Group, Trade and Integration Team, Policy Research Working Paper* 5517, January 2011.

Kimura, F. och H. Lee (2004), "The Gravity Equation in International Trade in Services", *European Trade Study Group Conference, University of Nottingham*, September 9-11, 2004.

Kommerskollegium (2010a), "Made in Sweden? Ett nytt perspektiv på relationen mellan Sveriges import och export", <http://www.kommers.se/upload/Analysarkiv/Publikationer/Report%20Made%20in%20Sweden.pdf>

Kommerskollegium (2010b), "Vad hindrar Sveriges utrikeshandel", <http://www.kommers.se/upload/Analysarkiv/Arbetsomr%c3%a5den/Aktuella%20projekt/F%c3%b6retagsunders%c3%b6kning%202010/Vad%20hindrar%20Sveriges%20utrikeshandel.pdf>

Kommerskollegium (2010c), "Servicification of Swedish manufacturing", <http://www.kommers.se/Documents/dokumentarkiv/publikationer/2010/skriftserien/report-2010-1-servicification-of-swedish-manufacturing.pdf>

- Kommerskollegium (2010d), ”Till er tjänst”,
<http://www.kommers.se/upload/Analysarkiv/Publikationer/Till%20er%20tjanst%20webb.pdf>
- Kox. H., Lejour A. and R. Montizaan (2005), “The free movement of services within the EU”, *CPB (Centraal Planbureau – Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis)*, The Hague, Document No 69, October, 2004 (revised September 2005).
- Kox. H., and Lejour A. (2005), “Regulatory heterogeneity as obstacle for international services trade”, *CPB (Centraal Planbureau – Netherlands Bureau for Economic Policy Analysis)*, The Hague, Document No 49, September 2005.
- Kowalski, P. (2011), “Comparative Advantage and Trade Performance: Policy Implications”, *OECD Trade Policy Working Papers*, No. 121, OECD Publishing.
<http://dx.doi.org/10.1787/5kg3vwb8g0hl-en>
- Mattoo, A. and P. Sauvé, eds. (2003), ”Domestic Regulation and Services Trade Liberalization”, *The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank*, ISBN 0-8213-5408-6.
- Mattoo, A., R. Rathindran and A. Subramanian (2001), ”Measuring Services Trade Liberalisation and Its Impact on Economic Growth: An Illustration”, *Journal of Economic Integration*, 21:64-98
- Nguyen-Hong, D. (2000), “Restrictions on Trade in Professional Services”, *Productivity Commission Staff Research Paper*, AusInfo, Canberra, August 2000.
- Nicolletti, G. “Regulation in Services: OECD Patterns and Economic Implications Economics Department”, *OECD Economics Department Working Papers*, No. 287, Unclassified.
- Nordström, H. (2012) ”Regleringen av tjänstehanden inom EU” i: *Den svenska tjänstesektorn, Studentlitteratur AB*, 2012, ISBN: 914408420X
- Paterson, I., M. Fink, A. Ogus et al. (2003), “Economic impact of regulation in the field of liberal professions in different Member States”, *Institute for Advanced Studies, Vienna, Study for the European Commission, DG Competition*, January 2003.
- Rentzhog, M. (2012) ”Svensk tjänstehandel” i: *Den svenska tjänstesektorn, Studentlitteratur AB*, 2012, ISBN: 914408420X
- Walsh, K. (2006), “Trade in Services: Does Gravity Hold? A Gravity Model Approach to Estimating Barriers to Services Trade”, *Business School, Dublin City University, The Institute for International Integration Studies Trinity College Dublin*, IIS Discussion Paper No. 183/October 2006.

5.1 Datakällor

- CEPII <http://www.cepii.org/anglaisgraph/bdd/distances.htm>
- Eurostat http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database
- Statistiska centralbyrån <http://www.scb.se/>
- Transarena http://www.trans-arena.com/Distances_Europe/Distances_Europe.xls
- WTO Statistics Database <http://stat.wto.org/>

6. Appendix

Detta appendix är en genomgång av den statistiska regressionsanalys som utredningen bygger på.

Regressionsanalysen är genomförd i STATA. Vi har använt aggregerad bilateral data över gränsöverskridande tjänsteförsäljning av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster för samtliga tillgängliga länder på EU:s inre marknad avseende år 2008¹. Vi utförde även regressionsanalys av tjänsteförsäljning genom utländsk etablering för samtliga tillgängliga par av länder på EU:s inre marknad avseende år 2008. Som komplement till detta utförde vi regressionsanalys av mikrodata över svenska företags gränsöverskridande tjänsteförsäljning av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster i andra länder på den inre marknaden avseende år 1998 och 2002².

Alla modeller är utvecklingar av gravitationsmodellen. Det innebär att handeln antas påverkas positivt av de handlande ländernas storlek och negativt av avståndet mellan dem. Till detta lägger vi en variabel för att undersöka effekten av skillnader i regleringsnivå mellan länder och ett antal kontrollvariabler.

De tre huvudsakliga källorna till studien är Eurostat, OECD:s International Regulation database och Statistiska Centralbyrån.

6.1 Konstruktion av regleringsvariabel

Vi undersöker effekten av reglering eftersom vi är intresserade av tjänstdirektivets möjliga effekt. Därför har vi skapat en variabel som innehåller tre av de regler som tjänstedirektivet syftar till att minimera omfattningen av. Den variabeln kallar vi för "TD3". De tre reglerna är hämtade från OECD:s International Regulation Database - Regulation of the Professional Services. Reglerna är att företag måste anta viss juridisk form, inte får samarbeta med andra yrkesgrupper och inte fritt får sätta sina priser och avgifter³.

OECD:s mått kopplar vi samman med handeln med tjänster enligt tabell 1.

Tabell 1. Koppling mellan tjänstestatistik och OECD:s yrkesreglering.

Tjänst i statistiken	Yrke i OECD:s databas
Byggtjänster	Arkitekt, ingenjör
Juridiska tjänster	Jurist
Redovisningsstjänster	Redovisningsekonomer
Tekniska tjänster	Arkitekt, ingenjör

För byggtjänster och tekniska tjänster får arkitekt- och ingenjörregleringen lika stor vikt. Variabeln TD3 är olika för varje typ av tjänst och för varje land och år. Den är ett oviktat medelvärde av de tre studerade reglerna. Det innebär att om ett land för en viss tjänst och år har värde 2 för juridisk form (partnership and some incorporation allowed), värde 3 för samarbete mellan professioner (cooperation between professionals is generally allowed)

¹ Bulgarien, Cypern, Lettland, Liechtenstein, Litauen, Malta och Rumänien är på grund av databrist exkluderade år 2008.

² Bulgarien, Cypern, Estland, Lettland, Liechtenstein, Litauen, Malta, Rumänien och Slovenien är på grund av databrist exkluderade år 2002. Bulgarien, Cypern, Estland, Island, Lettland, Liechtenstein, Litauen, Malta, Polen, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Tjeckien och Ungern är på grund av databrist exkluderade år 1998.

³ För en närmare beskrivning av dessa regler se kapitel tre i utredningen.

och värde 0 för prisreglering (no regulation on prices and fees) så får TD3 värdet

$$\frac{2+3+0}{3} = 1,67.^4$$

Tabell 2 visar värdena för TD3 för tillgängliga länder och år. Tabellen är sorterad efter värdena för år 2008. Tabellen visar alltså vilka länder som ingår i analysen för de olika åren. Vad gäller analysen av mikrodata används regleringsdata för år 1996 för körningen år 1998 och regleringsdata för 2003 för körningen år 2002 eftersom tjänstehandelsstatistiken i mikrodatan har högre kvalitet år 1998-2002 än någon annan period.

Tabell 2. Värden för variabel TD3 år 1996, 2003 och 2008.

Land	År	1996	2003	2008
Tjeckien		N/A	1,46	0,00
Island		N/A	0,17	0,00
Nederländerna		1,42	1,00	0,25
Estland		N/A	N/A	0,38
Sverige		1,21	0,58	0,38
Finland		0,38	0,42	0,42
Slovakien		N/A	0,92	0,42
Storbritannien		0,33	0,17	0,42
Norge		1,13	0,50	0,50
Danmark		1,08	0,42	0,58
Spanien		3,46	1,75	0,79
Irland		1,17	0,67	1,00
Portugal		2,56	0,94	1,08
Ungern		N/A	0,42	1,25
Österrike		3,88	1,88	1,29
Frankrike		1,83	1,25	1,29
Polen		N/A	1,46	1,33
Grekland		3,83	2,00	1,42
Slovenien		N/A	N/A	1,50
Belgien		1,92	2,13	1,92
Italien		4,46	3,25	2,17
Tyskland		4,25	2,83	2,38
Luxemburg		2,96	3,00	2,67
Oviktat medel⁵		2,24	1,29	1,02

⁴ Se box 1 på sida 11 för en komplett beskrivning av nivåerna för dessa regler.

⁵ Varje land har samma vikt vid uträkning av medel oavsett ekonomisk tyngd. Notera att data för alla länder inte är tillgängliga varje år och att detta påverkar medeltalen.

6.2 Modell 1. Gränsöverskridande tjänsteförsäljning

6.2.1 Modell

Modellen täcker länderna i tabell 2 år 2008. Beroende variabel är den naturliga logaritmen av gränsöverskridande tjänsteförsäljning sammanvägd enligt både import- och exportlandets statistik hämtat från eurostat.

Andelen nollor för den beroende variabeln i datasetet är 60 procent. Många av dessa nollor är egentligen inte nollor utan utgör egentligen små handelsvolymmer som medlemsländernas statistikbyråer inte med säkerhet kan uppskatta och leverera till Eurostat. I några (sannolikt få) fall kan en nolla egentligen dölja en högre volym tjänstehandel. Eftersom vi använder en loglinjär modell kommer nollorna försvinna från regressionen. Det innebär att vi får ett något annorlunda resultat än vad vi hade fått om vi hade haft fullständig data. Effekten av detta är sannolikt liten eftersom det i huvudsak rimligen rör sig om små belopp.

Modellen är estimerad med minsta kvadratmetoden. Att en Poisson-modell, som tar hänsyn till nollorna i datasetet, inte valts beror på att många av nollorna i modellen egentligen inte är nollor.

Formeln nedan visar hur den ekonometriska modellen är formulerad. Log står för den naturliga logaritmen. Den nedsänkta bokstaven "i" betecknar importlandet och "j" betecknar exportland. Bokstaven "t" betecknar vilken tjänst handeln avser, alltså om handeln rör bygg-, juridiska, bokförings- eller tekniska tjänster .

$$\log(\text{Handel}_{ijt}) = \beta_1 \cdot \log(\text{BNP}_i) + \beta_2 \cdot \log(\text{BNP}_j) + \beta_3 \cdot \log(\text{Avstånd}_{ij}) + \beta_4 \cdot \text{TD3}_{it} + \beta_5 \cdot \log(\text{SektorProduktivitet}_{it}) + \beta_6 \cdot \log(\text{SektorOmsättning}_{it}) + \beta_7 \cdot \text{PMR}_i$$

Modellen undersöker alltså hur gränsöverskridande tjänstehandel inom EU påverkas av importlandets och exportlandets BNP, avståndet mellan länderna, nivån av de tre reglerna i importlandet, importlandets produktivitet i den avsedda tjänstesektorn, importlandets omsättning i den avsedda tjänstesektorn och produktmarknadsregleringen i importlandet. Importlandets produktivitet i den avsedda tjänstesektorn kontrollerar för att de tre reglernas effekt på handeln egentligen skulle gå via produktiviteten, alltså att låg reglering gör företag mer produktiva och därför köper in fler tjänster från andra länder. Importlandets omsättning i den avsedda tjänstesektorn kontrollerar för att de tre reglernas effekt på handeln egentligen skulle ske genom att fler företag skapas och får högre omsättning och därför köper in fler tjänster från andra länder. Kontrollvariabeln produktmarknadsreglering i importlandet kontrollerar för att effekten av de tre reglerna egentligen bara skulle visa på att hög reglering i allmänhet minskar handeln.

I en andra modell är TD3 uppdelad i de tre reglerna för att undersöka deras relativa relevans. Två kontrollvariabler är exkluderade eftersom vi endast är intresserade av reglernas relativa relevans. Modellen följer formeln:

$$\log(\text{Handel}_{ijt}) = \beta_1 \cdot \log(\text{BNP}_i) + \beta_2 \cdot \log(\text{BNP}_j) + \beta_3 \cdot \log(\text{Avstånd}_{ij}) + \beta_4 \cdot \text{JuridiskForm}_{it} + \beta_5 \cdot \text{Prisreglering}_{it} + \beta_6 \cdot \text{BegränsatSamarbete}_{it} + \beta_7 \cdot \text{PMR}_i$$

De förklarande variablerna för modell 1 och 2 sammanfattas i tabell 4.

Tabell 4. Förklarande variabler för modell 1 och 2.

Variabel	Förklaring och källa
$\log(BNP_i)$	Logaritmen av importlandets bruttonationalprodukt (Källa: Eurostat)
$\log(BNP_j)$	Logaritmen av exportlandets bruttonationalprodukt (Källa: Eurostat)
$\log(Avstånd_{ij})$	Logaritmen av avståndet mellan ländernas huvudstäder i modell 1 och 2 (Källa: Transarena). Logaritmen av det vägda avståndet mellan länderna i modell 3 (Källa: CEPII).
$TD3_{it}$	0,33*juridisk form + 0,33*samarbete professioner + 0,33*prisreglering (Intervall: 0-6) (Källa: OECD)
$JuridiskForm_{it}$	Krav på juridisk form (Intervall: 0-6) (Källa: OECD)
$Prisreglering_{it}$	Nivå av prisreglering (Intervall: 0-6) (Källa: OECD)
$BegränsatSamarbete_{it}$	Reglering av samarbete mellan professioner (Intervall: 0-6) (Källa: OECD)
$\log(SektorProduktivitet_{it})$	Logaritmen av importlandets omsättning i den sektor som tjänsten avser (Källa: Eurostat)
$\log(SektorOmsättning_{it})$	Logaritmen av produktiviteten hos företagen i den sektor som tjänsten avser i importlandet. (Källa: Eurostat)
PMR_i	Den generella regleringsnivån "Product market regulation" från OECD:s International Regulation Database. (Källa: OECD)

6.2.2 Databeskrivning

Tabell 3 beskriver antal observationer, medelvärde, standardavvikelse, minimi- och maximivärde för de variabler som ingår i modell 1.

Tabell 3. Beskrivning av data för modell 1.

Variabel	Enhet	Observer- ationer	Medel- värde	Standard- avvikelse	Minimi- värde	Maximum- värde
Gränsöverskridande tjänsteförsäljning per tjänstekategori	M€	1 994	17	59	0,005	1 288
TD3	0-6	2 668	1,0	1,1	0	4
Juridisk form	0-6	2 668	0,5	1,3	0	6
Prisreglering	0-6	2 668	1,0	1,8	0	6
Begränsat samarbete	0-6	2 668	1,5	2,0	0	6
BNP i importlandet	M€	5 046	647	958	8,41	3 635
BNP i exportlandet	M€	5 046	647	958	8,41	3 635
Avstånd	km	3 312	1 753	938	70,0	4 590
BNP i tjänstesektor i importlandet	M€	3 741	22 152	53 644	14,0	340 996
Produktivitet i tjänstesektor i importlandet	M€/anställd	3 596	0,046	0,029	0,0074	0,18
PMR	0-6	4 002	1,3	0,36	0,79	2,3

Den genomsnittliga handelsvolymen är 17 miljoner euro med en standardavvikelse på 59 miljoner euro. Den lägsta handelsvolymen är 5000 euro och den högsta är 1,3 miljarder euro. Tabellen visar också att regeln ”samarbete mellan professioner” (medelvärde = 1,5) är vanligare än ”prisreglering” (medelvärde = 1,0). Minst vanlig är ”juridisk form” som i medel antar värdet 0,6.

Avståndet mäter det kortaste vägavståndet (i vissa fall båt) mellan ländernas huvudstäder i stället för fågelavståndet. Detta eftersom det ger en mer förklarande modell (högre R^2) än det vägda avståndet från CEPII.

6.2.3 Resultat

Resultatet av regressionen presenteras i tabell 5.

Tabell 5. Regressionsresultat för modell 1, gränsöverskridande tjänsteförsäljning av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster.

Beroende variabel: gränsöverskridande tjänsteförsäljning	(1) Regleringsvariabel sammanslagen	(2) Reglerings- variabel uppdelad
$\log(BNP_i)$	0,90*** (0,08)	1,10*** (0,04)
$\log(BNP_j)$	0,84*** (0,04)	0,87*** (0,04)
$\log(Avstånd_{ij})$	-1,49*** (0,07)	-1,40*** (0,07)
$TD3_{it}$	-0,23*** (0,04)	
$JuridiskForm_{it}$		-0,15*** (0,04)
$Prisreglering_{it}$		-0,05 (0,03)
$BegränsatSamarbete_{it}$		-0,11*** (0,03)
$\log(SektorProduktivitet_{it})$	0,09 (0,12)	
$\log(SektorOmsättning_{it})$	0,24*** (0,04)	
PMR_i	0,28 (0,20)	0,20 (0,15)
Konstant	-1,04 (0,75)	-0,95 (0,60)
	0,60	0,58
R^2		
Justerat R^2	0,59	0,58
F-test	0,00	0,00

***, ** och * innebär att koefficienten är signifikant på 1, 5 respektive 10 procents signifikansnivå.

Kolumn (1) i tabell 5 visar att alla variabler förutom $\log(SektorProduktivitet_{it})$ och PMR_i är signifikanta på 1 procents signifikansnivå.

För $TD3_{it}$ har koefficienten värdet $\beta_4 = -0,23$. Det innebär att ett lands gränsöverskridande tjänsteimport påverkas av $TD3_{it}$ enligt formeln $e^{-0,23 \cdot \Delta TD3} - 1$, eftersom den beroende variabeln är logaritmerad. För en regleringsnivå på 1 innebär det 36 procents minskad handel ($e^{-0,23 \cdot 1} - 1$ –

1 = -0,36) jämfört med en regleringsnivå på 0. Effekter på gränsöverskridande tjänsteförsäljning i kapitel 3 och 4 är uträknad på detta sätt.

R^2 visar att 60 procent av variationen i den gränsöverskridande tjänsteförsäljningen förklaras av modellen. F -testet visar att modellen är signifikant i sin helhet.

Kolumn (2) i tabell 5 visar att alla variabler förutom $Prisreglering_{it}$ är signifikanta på 1 procent signifikansnivå. $Prisreglering_{it}$ är signifikant på 20 procent signifikansnivå men separat signifikant⁶ på 5 procent signifikansnivå.

$JuridiskForm_{it}$ har koefficienten $\beta_4 = -0,16$. Koefficienten för $Prisreglering_{it}$ har värdet $\beta_5 = -0,05$. $BegränsatSamarbete_{it}$ har koefficienten $\beta_6 = -0,10$. Reglernas relativa relevans blir därför:

$$\text{Juridisk form} = \frac{-0,15}{-0,15-0,05-0,11} = 0,50$$

$$\text{Prisreglering} = \frac{-0,05}{-0,15-0,05-0,11} = 0,15$$

$$\text{Begränsat samarbete} = \frac{-0,11}{-0,15-0,05-0,11} = 0,36$$

Krav på juridisk form är alltså viktigast mätt i påverkan på handeln, 50 procent av effekten av TD3 kommer via detta krav. Prisreglering står för 15 procent av effekten och 36 procent kommer från begränsning av samarbetet mellan professioner. Dessa effekter utgår ifrån en lika stor förändring av varje regel. Eftersom reglerna inte är lika vanliga (se tabell 1 på sida 13) får de i praktiken en annan effekt på ekonomin eftersom en vanligare regel innebär ett större hinder i praktiken.

R^2 visar att 58 procent av variationen i den gränsöverskridande tjänsteförsäljningen förklaras av modellen. F -testet visar att modellen är signifikant i sin helhet.

6.3 Modell 2. Tjänsteförsäljning genom utländsk etablering

6.3.1 Modell

Modellen täcker länderna i tabell 2 år 2008. Beroende variabel är den naturliga logaritmen av förädlingsvärdet hos utlandsägda företag i de fyra tjänstesektorerna hämtat från Eurostat. Förädlingsvärdet är valt som approximation till försäljningen framför omsättningen eftersom det innefattar den del av försäljningen som det avsedda företaget producerat.

Andelen nollor i datasetet är 79 procent. Många av dessa nollor är egentligen inte nollor utan utgör egentligen små etableringar med mycket liten försäljning som medlemsländernas statistikbyråer inte med säkerhet kan uppskatta och leverera till Eurostat. I några (sannolikt få) fall kan en nolla egentligen dölja en högre volym tjänstehandel. Eftersom vi använder en loglinjär modell kommer nollorna försvinna från regressionen. Det innebär att vi får ett något annorlunda resultat än vad vi hade fått om vi hade haft fullständig data. Effekten av detta är sannolikt liten eftersom det i huvudsak rimligen rör sig om små belopp.

Modellen är estimerad med minsta kvadratmetoden. Att en Poisson-modell, som tar hänsyn till nollorna i datasetet, inte valts beror på att många av nollorna i modellen egentligen inte är nollor.

Formeln nedan visar hur den ekonometriska modellen är formulerad. Log står för naturliga logaritmen. Den nedsänkta bokstaven "i" betecknar landet där företaget verkar (läs importlandet) och "j" betecknar landet där ägarföretag befinner sig (läs exportlandet). Bokstaven "t" betecknar vilken tjänstesektor som avses, alltså om det gäller bygg-, juridiska, bokförings- eller tekniska tjänster.

⁶ Detta är om variablerna för krav på juridisk form och begränsat samarbete exkluderas.

$$\log(\text{Försäljning}_{ijt}) = \beta_1 \cdot \log(\text{BNP}_i) + \beta_2 \cdot \log(\text{BNP}_j) + \beta_3 \cdot \log(\text{Avstånd}_{ij}) + \beta_4 \cdot \text{TD3}_{it} + \beta_5 \cdot \log(\text{SektorProduktivitet}_{it}) + \beta_6 \cdot \log(\text{SektorOmsättning}_{it}) + \beta_7 \cdot \text{PMR}_i$$

Modellen undersöker alltså hur tjänsteförsäljningen hos utlandsägda företag i en viss sektor inom EU påverkas av importlandets och exportlandets BNP, avståndet mellan länderna, nivån av de tre reglerna i importlandet, importlandets produktivitet i den avsedda tjänstesektorn, importlandets omsättning i den avsedda tjänstesektorn och produktmarknadsregleringen i importlandet.

Importlandets produktivitet i den avsedda tjänstesektorn kontrollerar för att de tre reglernas effekt på förädlingsvärdet egentligen skulle gå via produktiviteten, alltså att låg reglering gör företag mer produktiva och därför köper in fler tjänster från andra länder. Importlandets omsättning i den avsedda tjänstesektorn kontrollerar för att de tre reglernas effekt på handeln egentligen skulle ske genom att fler företag skapas och får högre omsättning därför köper in fler tjänster från andra länder. Kontrollvariabeln produktmarknadsreglering i importlandet kontrollerar för att effekten av de tre reglerna egentligen bara skulle visa på att hög reglering i allmänhet minskar handeln.

I en andra modell är TD3 uppdelad i de tre reglerna för att undersöka deras relativa relevans. Två kontrollvariabler är exkluderade eftersom vi endast är intresserade av reglernas relativa relevans. Modellen följer formeln:

$$\log(\text{Försäljning}_{ijt}) = \beta_1 \cdot \log(\text{BNP}_i) + \beta_2 \cdot \log(\text{BNP}_j) + \beta_3 \cdot \log(\text{Avstånd}_{ij}) + \beta_4 \cdot \text{JuridiskForm}_{it} + \beta_5 \cdot \text{Prisreglering}_{it} + \beta_6 \cdot \text{BegränsatSamarbete}_{it} + \beta_7 \cdot \text{PMR}_i$$

De förklarande variablerna är desamma som i modell 1 och beskrivs i tabell 4.

6.3.2 Databeskrivning

Tabell 6. Beskrivning av data för modell 2.

Variabel	Enhet	Observationer	Medelvärde	Standardavvikelse	Minimivärde	Maximumvärde
Förädlingsvärde av utlandsägda företag per tjänstesektor	M€	742	216	1 233	0,1	30 784
TD3	0-6	1 692	0,91	0,95	0	3,5
Juridisk form	0-6	1 692	0,41	0,78	0	4
Prisreglering	0-6	1 692	1,0	1,5	0	6
Begränsat samarbete	0-6	1 692	1,4	1,7	0	4,5
BNP i importlandet	M€	3 519	677	947	8,4	3 635
BNP i exportlandet	M€	3 519	606	898	8,4	3 635
Avstånd	km	2 442	1 708	918	70	4 590
BNP i tjänstesektor i importlandet	M€	2 712	27 535	58 985	143,6	340 996
Produktivitet i tjänstesektor i importlandet	M€/anställd	2 597	0,045	0,026	0,0093	0,13
PMR	0-6	2 804	1,3	0,29	0,79	2,2

Tabell 6 beskriver antal observationer, medelvärde, standardavvikelse, minimi- och maximivärde för de variabler som ingår i modell 1. Det genomsnittliga förädlingsvärdet per tjänstesektor av utlandsägda företag är 216 miljoner euro med en standardavvikelse på 1,2 miljarder euro. Det lägsta förädlingsvärdet är hundra tusen euro och den högsta är 31 miljarder euro. Tabellen visar också att regeln ”samarbete mellan professioner” (medelvärde = 1,4) är vanligare än ”prisreglering” (medelvärde = 1,0). Minst vanlig är ”juridisk form” som i medel antar värdet 0,4.

Avståndet mäter det kortaste vägvståndet (i vissa fall båt) mellan ländernas huvudstäder från TransArena i stället för fågelavståndet. Detta eftersom det ger en mer förklarande modell (högre R^2) än det vägda avståndet från CEPIL.

6.3.3 Resultat

Resultatet av regressionen presenteras i tabell 7.

Tabell 7. Regressionsresultat för modell 2. Tjänsteförsäljning av utlandsägda företag av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster.

Beroende variabel: Tjänsteförsäljning av utlandsägda företag ⁷	(1) Regleringsvariabel sammanslagen	(2) Regleringsvariabel uppdelad
$\log(BNP_i)$	0,40** (0,16)	0,88*** (0,09)
$\log(BNP_j)$	0,63*** (0,09)	0,61*** (0,09)
$\log(Avstånd_{ij})$	-0,69*** (0,15)	-0,76*** (0,15)
$TD3_{it}$	-0,44*** (0,13)	
$JuridiskForm_{it}$		-0,53** (0,19)
$Prisreglering_{it}$		-0,11* (0,07)
$BegränsatSamarbete_{it}$		-0,18** (0,07)
$\log(SektorProduktivitet_{it})$	0,37*** (0,11)	
$\log(SektorOmsättning_{it})$	0,71*** (0,20)	
PMR_i	0,83** (0,35)	0,35 (0,33)
Konstant	-1,01 (1,35)	-1,33 (1,22)
R^2	0,36	0,32
Justerat R^2	0,34	0,30
F-test	0,00	0,00

***, ** och * innebär att koefficienten är signifikant på 1, 5 respektive 10 procents signifikansnivå.

Kolumn (1) i tabell 7 visar att alla variabler förutom $\log(BNP_i)$ är signifikanta på 1 procents signifikansnivå. $\log(BNP_i)$ är signifikant på 5 procents signifikansnivå.

För $TD3_{it}$ har koefficienten värdet $\beta_4 = -0,44$. Det innebär att ett lands import påverkas av $TD3_{it}$ enligt formeln $e^{-0,44*TD3} - 1$, eftersom den beroende variabeln är logaritmerad. För en regleringsnivå på 1 innebär det 78 procents minskad handel ($e^{-0,44*1,3} - 1 = -0,78$) jämfört med en regleringsnivå på 0. Effekter på utlandsägda företags tjänsteförsäljning i tabell 4 i kapitel 3.4 är uträknad på detta sätt.

R^2 visar att 37 procent av variationen i försäljningen av utlandsägda företag förklaras av modellen. F-testet visar att modellen är signifikant i helhet.

⁷ Tjänsteförsäljning mäts som företagets förädlingsvärde.

Kolumn (2) i tabell 7 visar att alla variabler förutom $Prisreglering_{it}$ är signifikanta på 1 procents signifikansnivå. $Prisreglering_{it}$ är signifikant på 15 procents signifikansnivå men separat signifikant⁸ på 1 procents signifikansnivå.

$JuridiskForm_{it}$ har koefficienten $\beta_4 = -0,47$. Koefficienten för $Prisreglering_{it}$ har värdet $\beta_5 = -0,13$. Koefficienten för $BegränsatSamarbete_{it}$ är $\beta_6 = -0,15$. Reglernas relativa relevans blir därför:

$$\text{Juridisk form} = \frac{-0,53}{-0,53-0,11-0,18} = -0,65$$

$$\text{Prisreglering} = \frac{-0,11}{-0,53-0,11-0,18} = -0,13$$

$$\text{Begränsat samarbete} = \frac{-0,18}{-0,53-0,11-0,18} = -0,22$$

Krav på juridisk form är alltså viktigast mätt i påverkan på handeln, 63 procent av effekten av TD3 kommer via detta krav. 17 procent kommer från prisreglering och 20 procent kommer från begränsning av samarbetet mellan professioner. Dessa effekter utgår ifrån en lika stor förändring av varje regel. Eftersom reglerna inte är lika vanliga (se tabell 1 på sida 13) får de i praktiken en annan effekt på ekonomin eftersom en vanligare regel innebär ett större hinder i praktiken.

R^2 visar att 31 procent av variationen i försäljningen av utlandsägda företag förklaras av modellen. F -testet visar att modellen är signifikant i sin helhet.

6.4 Modell 3. Svenska företags gränsöverskridande tjänsteförsäljning

Detta avsnitt redovisar regressionsanalys av mikrodata över svenska företags tjänsteexport. På grund av att antalet landkombinationer blir mycket färre när vi endast har Sveriges handel med andra länder så minskar variationen i flera variabler. Därför har vi en begränsad modell för dessa körningar och exkluderar importlandets sektorproduktivitet och sektorstorlek samt den generella regleringsnivån PMR. Två variabler är tillagda i denna modell: produktiviteten i exportföretag och antal anställda i exportföretag.

Regressionerna är körda i Statistiska Centralbyråns (SCB) Microdata ONline Access-databas (MONA). SCB samlade 1998-2002 in data för alla svenska företags export av tjänster. Destinationsland samlades in för samtliga handelsposter.

Vi kör tre modeller. Den första inkluderar alla företag, den andra endast tjänsteföretagen och den tredje industriföretagen. Klassificeringen av företagen är gjord efter majoriteten av försäljningen. Ett företag som till största delen säljer tjänster är således ett tjänsteföretag och vice versa.

6.4.1 Modell

Modellen täcker svenska företags export av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster till länderna i tabell 2 år 1998 och 2002. Regleringsdata för år 1996 och 2003 används för år 1998 respektive 2002 på grund av databrist. Beroende variabel är den naturliga logaritmen av gränsöverskridande tjänsteförsäljning. Att den beroende variabeln är logaritmerad innebär att den kommer vara en avtagande funktion av de förklarande variablerna.

Modellen är estimerad med minsta kvadratmetoden. Den är en panel över två år med företag som enhetsidentifierare. Den är estimerad med random effects. Att en Poisson-modell, som tar hänsyn till nollorna i datasetet, inte valts beror på att vi vill använda samma metod som i modell 1 och 2.

⁸ Detta är om variablerna för krav på juridisk form och begränsat samarbete exkluderas.

Formeln nedan visar hur den ekonometriska modellen är formulerad. Log står för naturliga logaritmen. Den nedsänkta bokstaven "i" betecknar importlandet och "j" betecknar Sverige, alternativt det svenska exportföretaget. Bokstaven "t" betecknar vilken tjänst handeln avser, alltså om handeln rör bygg-, juridiska, bokförings- eller tekniska tjänster .

$$\log(Tjänsteexport_{ijt}) = \beta_1 + \beta_2 \cdot \log(Produktivitet_j) + \beta_3 \cdot \log(Anställda_j) + \beta_4 \cdot \log(Avstånd_{ij}) + \beta_5 \cdot \log(BNP_i) + \beta_6 \cdot TD3_{it}$$

Modellen undersöker alltså hur svenska företags gränsöverskridande tjänsteexport inom EU/EES påverkas av exportföretagets produktivitet och storlek, avståndet mellan länderna, importlandets BNP och nivån av de tre reglerna i importlandet. Modellen varierar genom att tjänsteföretagen och industriföretagen studeras i separata regressionsanalyser.

6.4.2 Databeskrivning

De tre variablerna gränsöverskridande tjänsteexport⁹, produktivitet i exportföretag och antal anställda i exportföretag kommer från SCB. BNP i importlandet är mätt i miljarder dollar till skillnad från i modell 1 och 2. Avståndet mellan länderna är det vägda avståndet från CEPIL. Övriga variabler är samma som i modell 1 och 2.

Tabell 8 beskriver dataunderlaget för modell 3. Del (a) i tabell 8 innehåller databeskrivning för alla sektorer i den svenska ekonomin, del (b) för tjänsteföretagen (SNI 40-95) och del (c) för industriföretagen (SNI 10-40)¹⁰.

Tabell 8 visar att industriföretagen handlar med större volymer tjänstehandel per företag än tjänsteföretagen. Industriföretagen har fler antal anställda än tjänsteföretagen i genomsnitt. Dock är tjänsteföretagen mer produktiva än industriföretagen. Industriföretagen exporterar mer än tjänsteföretagen till länder på den inre marknaden som ligger längre bort.

⁹ Av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster.

¹⁰ Enligt SNI92 och SNI2002-klassificeringen.

Tabell 8. Beskrivning av data för modell 3. Svenska företag med export av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster.

Variabel	Enhet	Observationer	Medelvärde	Standardavvikelse	Minimivärde	Maximumvärde
(a) Alla sektorer						
Gränsöverskridande tjänsteexport ¹¹	tkr	8 046	6 145	63 865	0,001	3 358 333
Produktivitet i exportföretag	tkr/anställd	14 430	6 695	223 682	5,1	2,2E+07
Antal anställda i exportföretag	antal	16 498	914	2 830	0	43 320
Avstånd	km	16 498	2 800	3 332	450	17 390
BNP i importlandet	Mdr \$	16 498	1 260	2 431	0,38	10 590
TD3	0-6	13 011	1,2	1,5	0	6
(b) Tjänsteföretag						
Gränsöverskridande tjänsteexport ¹²	tkr	4 527	2 135	12 582	0,549	429 190
Produktivitet i exportföretag	tkr/anställd	9 536	9 177	273 251	5,1	2,2E+07
Antal anställda i exportföretag	antal	10 866	304	1 636	0	43 320
Avstånd	km	10 866	2 447	3 056	450	17 390
BNP i importlandet	Mdr \$	10 866	1 297	2 470	0,38	10 590
TD3	0-6	9 084	1,1	1,5	0	6
(c) Industriföretag						
Gränsöverskridande tjänsteexport ¹³	tkr	3 519	11 304	95 270	0,001	3 358 333
Produktivitet i exportföretag	tkr/anställd	4 894	1 859	44 796	7	3 093 571
Antal anställda i exportföretag	antal	5 632	2 092	4 024	0	20 090
Avstånd	km	5 632	3 481	3 717	50	17 390
BNP i importlandet	Mdr \$	5 632	1 187	2 353	0,27	10 590
TD3	0-6	3 927	1,3	1,5	0	6

6.4.3 Resultat

Resultatet av regressionen presenteras i tabell 9. Tabell 9 kolumn (a) (b) och (c) visar att alla variabler är signifikanta på 1 eller 5 procents signifikansnivå.

Koefficienterna för $TD3_{it}$ i tabell 9 är näst intill identiska för de tre modellerna i kolumn (a) (b) och (c). Det innebär att vi kan se en lika stor effekt på industriföretags som tjänsteföretags tjänsteexport.

Skillnaden mellan koefficienterna för $TD3_{it}$ i modell 1 och 3 kan bero på flera orsaker, exempelvis (1) att $TD3_{it}$ inte refererar till exakt rätt år för modell 3, (2) att dataunderlaget för $TD3_{it}$ täcker färre länder 1996 och 2004 än 2008 och därigenom minskar variationen i regressionen, (3) att förändringen i $TD3_{it}$ mellan 1996 och 2003 är större, eftersom det handlar om fler år, än förändringen i handeln mellan 1998 och 2002, vilket leder till lägre koefficient, och (4) att en

¹¹ Se fotnot 9.

¹² Se fotnot 9.

¹³ Se fotnot 9.

mikromodell för Sverige inte är direkt jämförbar med en aggregerad modell för den inre marknaden.

Tabell 9. Regressionsresultat för modell 3. Svenska företags gränsöverskridande tjänsteförsäljning av bygg-, juridiska, bokförings- och tekniska tjänster.

	(a) Alla företag	(b) Tjänstesektorn	(c) Industrin
$\log(\text{Produktivit}_j)$	0,22*** (0,04)	0,079*** (0,03)	0,48*** (0,08)
$\log(\text{Anställda}_j)$	0,073*** (0,01)	0,15*** (0,01)	0,090*** (0,03)
$\log(\text{Avstånd}_{ij})$	-0,36*** (0,08)	-0,18** (0,07)	-0,53*** (0,16)
$\log(\text{BNP}_i)$	0,20*** (0,03)	0,15*** (0,03)	0,26*** (0,07)
$TD3_{it}$	-0,093*** (0,02)	-0,093*** (0,02)	-0,087** (0,04)
Konstant	5,59*** (0,5)	5,46*** (0,45)	4,30*** (1,06)
Antal observationer	4 250	2 467	1 783
Antal företag	1 823	1 253	580
R^2 inom	0,039	0,050	0,044
R^2 mellan	0,018	0,040	0,004
R^2 överlag	0,025	0,058	0,033
Chi^2 -test	0,00	0,00	0,00

***, ** och * innebär att koefficienten är signifikant på 1, 5 respektive 10 procents signifikansnivå.

Vidare drar vi slutsatsen att industriföretagens tjänstehandel inom de fyra tjänsterna hindras mer än tjänsteföretagen av avståndet till landet samtidigt som de attraheras mer av importlandets BNP än tjänsteföretagen.

R^2 -värdena i tabell 9 är genomgående låga. Det betyder att det finns fler faktorer än våra variabler som påverkar enskilda företags val av vart och i vilken volym de exporterar. Detta är naturligt eftersom enskilda företag påverkas av en mängd faktorer som vi inte kan ta hänsyn till i vår modell.

Chi^2 -testet visar att modellen är signifikant i helhet.